

ARGIA

Uztaila 3 - XLVI garren urtea 980 zenbakia 90 peza

**IÑAKI ALDEKOAREKIN,
BORROKAREN AZKEN FASEAZ**

**UEU: ONGI AL GOAZ
GURE UNIBERTSITATERUNTZ?**

**138
BULEGO**

**500.000
BEZERO**

**75.000
MILIOI**

**AURREZKIA, BAKARRIK
21urtetan**

Eskerrikasko!

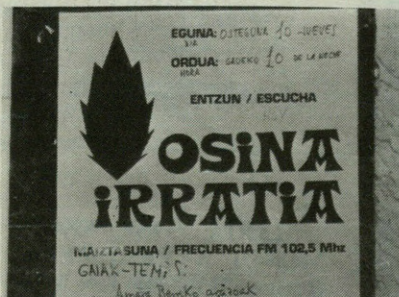

**CAJA LABORAL POPULAR
LAN KIDE AURREZKIA**

Euskadiko Kutxa

Gartzelatik atera berria zegoela, eta hauteskunde atarian, goiak eta beheak astindu zituen bere deklarazio gogor bezain ausarten bitartez. Bera **Iñaki Aldekoa** da, Herri Batasunako parlamentario forala. Harekin hizketalditxo-luze samarra, egia esan, eukitzeko Iruñeara abiatu ginen eta horra politika orrialdeetan zer atera zen.

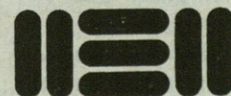
Iruñean martxan zeuden **Irrati Libre**aren xitekin hasi zirenetik, gero eta aktualagoa bilakatu zaigu gai hori, aktualitate mota hori hartzen duten gai guztiekin bezalaxe, zoritxarrez aktualagoa. Gauza bat besterik ez dute eskatzen: F.M.ko ondetan libre dauden hainbat lekutatik bat haien izena utzi eta eskubide horretaz baliatu ahal izatea. Badirudi gauza simplea dela, baina eskaintzen dugun erreportaia irakurrita garbi dago ez dela hainbeste.

2. Aste giroa.
4. Iñaki Aldekoarekin elkar-irizketak. **Iñaki Zubiondo.**
10. «Emakumeak gaur. 2» ihar-dunaldiak. **Laura Mintegi.**
12. Astaría. **J. I. Basterretxea.**
14. Sikulusaltsa. Madeira, amet-sezko irla.
17. EHGA: «Ez dugu paternalismo-rik nahi». **J.L.**
20. Irrati Libre: gero eta indart-suago, gero eta ugariago. **J.L.**
24. Haurren esperientzia marrazkien bidez. **J.L.**
26. Txapelketako bertsolarie-ri omenaldia Donostian. **Zazpiki.**
28. Azken «Susa»-ren aurkezpena. **Santabarbara.**
30. Lekeitioko Zinemaldiakoekin hizketan.
32. Zinema. **Xabier Portual.**
33. Antzerkia: Iparraldetik eta Donostiatic estreinaldi beroak.
34. Aurtengo U.E.U.ri buruzko hainbat datu eta burutapen.
38. Jo... adarra:
39. Bertsokak.
40. Azkena.

Urtean behin ospatzen da «**Gay harrotasunaren eguna**», homosexualen eguna alegia. Horrelako egunak berez nahiko pataalak izaten dira, baina gutxitan aipatzen diren gaiak buruz hitzegiteko parada eskaintzen dute. **EHGA** erakundeko bi lagunekin mintzatu ginen patxadan eta —hori bai inportantea— ezer gordeta utzi gabe.

Udako Euskal Unibertsitatea

Aurten ere —nola ez zen bada izango— **Udako Euskal Unibertsitatea** ospatuko da Iruñean Uztailaren bigarren hamabostaldian gutxi gorabehera. Bertako prentsa-bulegoak txosten biziki interesgarri bat prestatu digu lau orrialde luzetan doakizuen. Datuak eta gauza jakingarriei batera, zenbait eritzi eztabaidagai konpondu beharreko gazetarako.

ARGIA

Jabea: Zeruko Argia kooperatiba.

Zuzendari kazetaria: Koldo San Julian.

Donostiako Erredazioa: Josu Landa, Joxemi Zumalabe, Pello Zubiria, Iñaki Uribe, Xalbardin, Jon, Joseba Alvaréz.

Gasteizen: Xabier Etxaniz.

Bilbon: ANAITASUNA taldea.

Iparraldean: Ladix Arrosagarai, Mikel Hiribarren, Allande Sokarfos.

Iruñean: Pello Lizarralde.

Kolaboratzaileak: Martxel Aizpurua, Enrike Amonarriz (Jo... Adarra), Mikel Antza, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, Luis Mari Bandres, Iñaki Kamino (Aste Giroa), Emilio Lopez Adan «Beltza», Alfontso Martinez, Mikel Nabarro «Trikuharri», Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi «Murmendi», Joseba Sarrionandia, Pablo Sastre, Joxean Gezalaga «Zaldubi».

Marraskilariak: Joxemi, Julio, Zut.

Argazkilariak: Kristina, Txema Ormazabal, Luis Otaegi.

Administrazioa: Iñaki Ugarteburu, Pepi Zabaleta, Joxe Mari Ostolaza.

D. L.: 80-1963.

Helbidea: ARGIA

Virgen del Carmen, Z/G
Ramonenea, behea
DONOSTIA-12

Telefonoa: (943) 28 33 99.

Inprimategia: GRAFICAS SEMI.
Plaza Lasala, 3. Donostia.

Hego Euskal Herria	
Estatu Espainola	3.000 pta.
Iparraldeko Euskal Herria	
Beste atzerriak	4.200 pta.
Airez	6.480 pta.
Ale bakarrik	90 pta.

ASTE GIROA

Real Academia de la
Lengua Vasca

EUSKALTZAINDIA
Académie de la Langue
Basque

EUSKERA

1929

Reedición con la cooperación de:

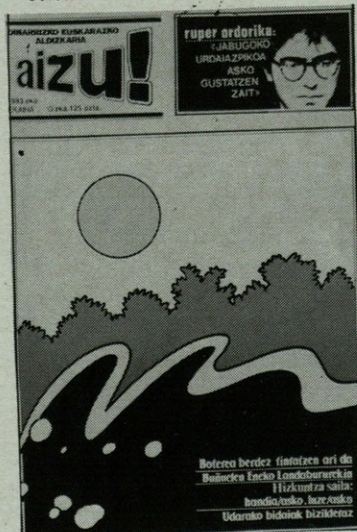
EUSKALTZAINDIA.
EUSKERA 1929. urtekoa.
SENDOA. 2.000 pta. 315
horri.

29. urtean lan bakarra agertu zuen Euskaltzaindiak here aldizkarian, lan hura Seher Altuberen «Erderismos» zeritzana izan zen, eta orain ere huraxe argitaratu dute. Lan hau iturri garbi eta haliagarria izan da erdarakadak nola baztertu zebiltzan euskal idazle askorentzat, ez dugu honekin lana guztiz ona denik esan nahi (askotan entzundako leloa baita), baina bere garrantzia eta funtzioa duela bai. Gaur egun Arejitaren «Euskal Joskera» liburua ere batek baino gehiagok erabiliko du garbitasun horretarako. Baina besterik gabe lana nola banatzen den adieraziko dizuegu: 1) Galdegaia osagai nominala deneko esaldiak. 2) Galdegaia osagai berbala. 3) Galdegaia aditzaren baieztapena ala ezeztapena denean. 4) Galdegaia eta izenorde intentsiboak. 5) Sintagma orazional bakunak. 6) Sintagma orazional osatuak. 7) Loturazko morfemek osatutako esaldiak. 8) Beste erdarakadak eta akatsak.

Hala ere, Erderismos liburua beste argitaletxe batek kaleratua du, era berdineko faksimilez eta 350 pta-tan.

AIZU. 1983.eko Ekaina.
13. zenbakia. 125 pta.

Udan ere Aizu irakurri ahal izango dugula eta, hona hemen ekaineko aleak dakartzanak: Lehenen orrian Aizu aldizkariak Barrionuevo harneministrariari egin-dako salaketa; editorialean, uda osorako aterako den Aizu oso oso bereziari buruzko propaganda heroa, hoterea berdez tintatzen ari dela. Azpeitiako hizkera herri hizkera sailean, hizkuntzari dagokionez (haundi, asko eta luze) izenlagunak zein gaitzki darabiltzagun dioskun lantxoak, antzerkia saila, euskara XVII. mendean zelan zebilen, gaurko utopia biharko errealtatea izango da, txisteak, gure gizabidetasun kaxkarra salatzera datorren «puritanoak gara» artikulua, Ruper Ordorikarekin Jabugoko urdai azpikoaren truke lortutako elkarrizketa. Emakumeen

sailean «cuentos lésbicos» liburuaren iruzkintxoak, eta «Mercé Rodoreda joan zaigu», Buñuelen zabaldu berria den osasun etxeari buruz zertxobait, ipuinak, Ahüñamendietan zehar txirringutzaz egiteko bidai bati buruz aski argibiderik (Seo de Urgel, Biella eta toki askotatik paseaz). Bidaietan, Holandan eta Loiran zehar txirrindaz ibilitakoen kontatuerak, denbora pasa, berriz

ere **UDAKO AIZU OSO OSO BEREZIARI** buruzko propaganda eta listo.

ELABORACION DE UN MODELO PARA LA DESCRIPCION SOCIOLINGÜISTICA DEL BILINGÜISMO Y SU APLICACION PARCIAL EN LA COMARCA DE SAN SEBASTIAN.

Maria José Azurmendi Ayerbe

TOMO 11

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUPIZCOA
GUPIZKOAN ALIBEZAKI KUTXA PROBINTZIALA

1983

MARIA JOSE AZUR-
MENDI AYERBE. ELA-
BORACION DE UN MO-
DELO PARA LA DES-
CRIPCION SOCIOLIN-
GUISTICA DEL BILIN-
GUISMO Y SU APLICA-
CION PARCIAL EN LA
COMARCA DE SAN SE-
BASTIAN. GAKP. I. libu-
rukia. 3 liburuki dira. 5.000
pta. hirurek.

Ezer baino lehen eskertze-koa den lan hau hiru liburu-kitan banatzen dela esatea, eta guk astero bat ekarriko dugu gure orritara. Lehenengo honetan lanaren helburua hau dela dio: Bere aldetik, orain urte batzu Siadeco-k egindako lan sozilinguistikoa hura baino linguistikoa den lan bat egin nahi zuen. Haseraz, gaur egun erabiltzen den euskararen aztertze eta deskribazioa litzateke, horretarako materiale ugaria bilduz, horrela, lortutako emaitzak Euskadiko soziolinguistika eta linguistika plangintzan erabiltzekotan. Baina ondoren garrantzia handiagoa eman zitzaion orokorrean hartutako elebitasunaren deskribio soziolinguistikozko estudio bat egi-

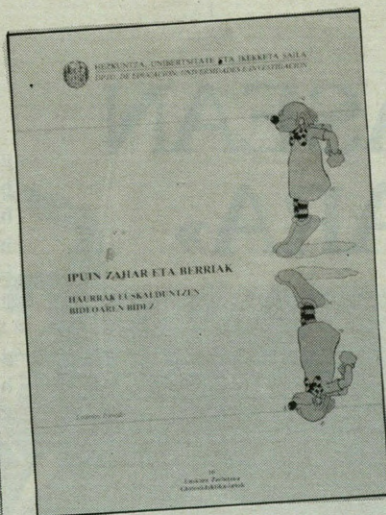
teari, eta bereziki gure euskal erdal elebitasunari. Honetarako joskera, fonetika, lexikoa e.a. aztertzea erabaki zuen, baina azkenean lexikoa besterik ez da azertu. Konputadoreen laguntza ere izan du. Erabilitako bibliografia aberatsa eskaintzen digu: 1) Orokorra. 2) Soziolinguistika eta dialektologia. 3) Hizkuntzaren erabilkeraren soziolinguistika eta gramatikazko teoriak. 4) Elebitasuna. 5) Soziolinguistika eta hizkuntzen irakasketa. 6) Hizkuntzalaritza, estatistika, informatika. 7) Lexikoa. 8) Euskararekiko bibliografia.

Linguistika gaien aukeran zein kuestionario erabili duen eta aldaera linguistikoak eta lexikoa nola azertu dituen diotsagu. Soziolinguistika gaietan zein kuestionario erabili duan, soziolinguistikako aldaerak (geografikoak, adinari buruzkoak, sexuzkoak, ikasketa mailakoak, ama hizkuntzari buruzkoak, etxean gehien erabilitako hizkuntzari buruzkoak, lagunekin erabilitakoekikoak, azkenik euskara eta erdararekikoak.

Bestalde informatika eta estatistika gaiak. Ondoren inkesta nola eta zerri buruz egin den eta bildutakoa nola antolatu eta kodifikatu den.

Azkenik herrialde honetako inguru soziodemografikoa:

ingurua, soziolinguistika aldaeren deskizio demografikoa bere aldaera guztiekin eta ikastetxe publiko eta pribatuetako elebidun kopuruak. Inguru soziodemografikoari eskainitako parte honetan datuak eta ehunekoak ugari dira.

LOURDES IRIONDO.
IPUIN ZAHAR ETA BERRIAK. Haurrak euskalduntzen bideoaren bidez.

Euskara zerbitzua, Glotodidaktika lanak 10. Hezkuntza, unibertsitate eta ikerketa saila. 400 pta.

Berezko hizkuntza euskara ez duten umeei begira egina da glotodidaktika sailean sartzen den lan mordoxka hau. Oraingo honetan Lourdes Iriondoren ipuinei (denak bereak ez diren arren) iritsi zaie txanda. Ipuinak bideoz eskaintzen zaizkio umeari, eta hitzaurreak dioenez ulerterrezak eta samurrak dira. Liburuaren eraketa oso soilki egin dago, elkarrizketa bidez ematen zaizkigu ipuinak, ia kontaeerarik gabe. Honek ipuinen ibilera azkartzeaz gainera, ulertze aldeko erraztasuna dakar, umeak ez baitu inoiz haria galduko aurrean duen irudiaren higimena ikusiz ahotsa entzunez. Liburu honetan, 13 ipuin zahar eta berriren gidoiak datoz, beste argibiderik ez da ematen.

CARLO GOLDONI.
ARLEKINO BI NAGUSI-REN SERBITZARI. Antzerki, antzerki zabalkunderrako aldizkaria. Eusko Jaurlaritza. 200 pta. 97 orri.

«Commedia dell'Arte» saileko antzerkia dugu Antzerki kaleratzen duen azken hau. Delako Arlekino hori animako pertsonaia omen da orain antzezketan dabilen Ferruccio Soleri-k dioenez. Zerbitzari leihala, sinesbera eta beti maitemindurik dabilena, iskanbila guztitan sartua baina irtenbidea topatzen dakiena, maltzurra, XVI. mendeko pertsonaia festazalea. Gizarte kritika bat egiten du «Commedia dell'Arte» ak, arazo unibertsala, zoritxarreko maitaleez.

Antzerki salatzaile klasikoa dugu beraz «Arlekino» deritzan hau, commedia dell'Arte-aren aldeze direnentzat atsegina. Guk argibidea guztiak sarreran Soleriri egiten zaion elkarrizketatik atera ditugu.

«AZKEN FASEAN SARTU GARA»

Uste genuen baino argalago aurkitu dugu Iñaki Aldekoa. Urtebeteko itzalak, Madril aldeko giroak, arrastoren bat utzi behar. Bi ordu ditugu doi-doi, konpromezu baten eta beste baten arteko bi ordu, egoera politikoaz, etorkizunaz, unearen gogorraz mintzatze-ko. Beste mila galdera ere egingo genioke, ARGIA-n plazaratzeko ez izanik ere, kartzelaz, honetaz, hartaz... Baina bi ordu ditugu, juxtu; hobe, ia bat eta erdi besterik ez dagoeneko. Baskongado batek gauzei beste dimentsioren bat usaintzen dien Iruña zahar hone-tan.

ARGIA.— PNVko buruak jarrera gogorrago bat agertuaz dabilta azken bolada honetan. Ez digutela Estatutoa bete nahi eta Madrilgo gobernuari hortzak erakutsiko beharko dizkiogu-l... Estatutoa aldatu ere egin beharko genukeela esaten da. Joan den astean ARGIA honetan bertan Martin Ugaldek esan zituenak lekuko. HBren ma-hai nazionalak bere eritzia plazaratu du dagoeneko. Baina zehaztu iezaigu-zu gehixeago.

IÑAKI ALDEKOA.— Urriaren 28ko hauteskundeak paseaz gero, irudi aldaketa garbi bat ageri zaigu PNVrengan; Euskal nazio arazoaren aldetiko radikalizazio irudi bat eman nahirik. Baskongadetan PSOEek bere hegemonia harrapatuko ote dion bel-durra sartu zaio urriaren 29 goizean; hegemonia galtzeko beldurra udale-txeetan, diputazioetan eta baita Par-lamendu Baskongadoan ere. Eskala-da dialektiko bat eragiten du orduan PNVec Madrilenganako, sozialiste-kin daukan arazo horren aurrean bi-polarizazio bat sortu nahiz.

Garbi ez dagoena ordea zera da: ea zenbateraino den aldaketa hau takti-kak agindutako zerbait ala, oso bes-tela, ea PNVko sektore zabaletan Madril en ofentsibaren eta Estatutoa-ren irakurketa berri baten, bigarren fase honen, beldurra hedatu ote den. Urriaren 28aren ondoren Erreforma-ren fase berri batean sartu gara, eta hor Estatutoaren mamia asko «re-kordatuko» da; Moncloako edo Ger-nikako Estatuto honen baliogarritasunaren zalantzarik baldin bazegoen, hemendik aurrera are eta argiago ikusten da heriotzera kondenaturik dagoela. Orduan baliteke esan dizu-dan sektore horrek pentsatzea, takti-kaz aparte, Madrilekin enfrentatzeko arrazoi sakonak badaudela.

ARGIA.— Estatutoaren erreforma eskatuz dabilen sektore horrek, baldin eta sektore hori existitzen bada behin-tzat, ze nolako indarra leukake PNVn?

I.A.— Taktika elektoralista baino zerbait gehiago izan daiteke jarrera berri hau PNVko zenbait jenderen-

«Orain dela lau urte ere, hauteskundeen aurretik, PNV atera egin zen Parlamendu espainoletik. Hauteskundeak irabazi ondoren berriro sartzeko».

gan. Baina Estatuto hau «*vía muerta*» bat dela sinisturik legokeen sektore hori zabala balitz ere, Parlamendu Baskongadorako datozen hauteskunde ondoen horrek PNVren jarrean aldaketa mamitsurik ekarriko duenaz baditut zalantzak. Nola edo hala, berriro ere eginen dute nolabaiteko akordioaren bat Madrilekin PNVko gailurrekoek, eta berriro ere orain dela lau urte bezala egongo gara. Oroitzen bazara, hauteskunde nagusi eta munizipalen aurretik PNV irten egin zen Madrilgo Parlamendutik; hauteskundeak irabazi zituen, Suarezekin negoziaketan sartu, Estatutoa atera zuen eta gero osteratzen egin zen Parlamendura. Berriz ere halako zerbaite egingo ote duten beldur naiz.

A.— Estatutoaren bide honek zure ustez nora garamatzen galdetu nahi nizan ondoren. Urte batzuetako bidea egin du, trasferentzia mordo bat emanik dago... Nora goaz Estatutoaren bidetik?

I.A.— Tamalez, gure prebisioak bete egin direla ikusten dugu. Duela lau urte (oraintxe dira lau urte Esta-

tutoaren mamia osoki ezagutu zela, 79ko uztaillean negoziatu bait zen), Estatutoaren kanpaina hartan esan genuen batera eta bestera hau ez zela Euskal Herriaren nazional berreraikuntzarako bidea, bide faltsu bat zela eta gainera zatitu egingo gintuela territorialki, elkarrengandik aldentze dinamika batean sartuz. Eta bere edukia ere oso ahula zela, benetan gutxi egia. «Egin» egunkarian plaza-ratu nuen gutun ireki batean esaten nizkion gauzak Karlos Garaikoe-txeari. Lehenengoz, nekez sartuko genuela Herri hau berreraikitze bide batetik Herria bera bitan zatituz hasten baginen; bide horietatik bi egitura erabat berezi sortuko zirela, geroago batu ezinezkoak gertatuko zirenak.

Estatutoaren edukia, bestalde, oso zen ahula. «Constitución» hitza edonundik ageri zen; ez dakit ez ote zituen hogeitahamarretik gora zita konstituzioaren hitzak hartuz, Konstituzioa inplizitoki testu osoan ego-teaz gain.

Zatiketa territorialaz aparte, Baskongadetan ezarriko zen testuak bazituen bi akats nagusi, akats izugarriak biak. Batetik, Suarez eta Garai-

koietxea ados jartzera iritsi ez zireneko puntu haiek idazkera ambiguo batean uztea onartu zuen PNVk; hau da, puntu ilun samar horiek Madrilen agintzen zuenarekin elkar hartuaz erabaki ahal izango zirelakoan.

A.— Bai, eta hori ere esan zen bere garaian, aurrerantzean zenbait testu iluni zuku gehiago atera ahal izango zitzaiola, indar erlazioa hobetzen bazen.

I.A.— Konstituzioa zauritu gabe, Estatutoari mami sendoago bat atera ahal izango zitzaiola puntu ambiguo eta anfibalente horiei esker. Baina zera ahazten zen: alderantziz ere gertatzeko posibilitaterik bazegoela, hala gertatu bait da gero. Atzerakada nabarmen bat egon da; bai eskubide eta libertate zehatzei begiratzen badiegu, bai Gobernuaren borondate autonomikoari gagozkioz, atzera egin da zalantzarik gabe. Hori bera gertatzen da Estatutoan irakurketa ambiguo bat permititzen zuten puntuekin. LOAPA ez da hori baizik, Estatutoaren irakurketa estu eta restriktibo bat, baina Estatutoan tratatu eginga-dakoarekin ados dator.

Eta Estatutoaren mamiaren bigarren akats haundia hau zen: trasferentzien egitarau eta egutegi zorrotz bat nolabait ez ezarria. Pentsa ezazu testu osoarekin ere konforme gaudela eta nahi duzun guztia; baina trasferentziak egiteko egutegi zehatz bat ez badago, bi mende eduki zaitzakete trasferentziak osatu arte. Izan ere, zeri begira daude trasferentziak? Madrilgo gobernuaren borondate politikoaren arauera dabilta. Edozein negoziaketatan, bi indar ez orekatu badaude (eta gure kasuan gu gara ahulenak, txikiago bait gara) indar ahulak ezin ditu tarte ilunak utzi; gero horien interpretapena indar erlazio-naren arauera egingo bait da. Gauzak ongi zehaztu behar dira, bai mamian eta baita denboran ere. Bi akats latz horien ondorioak orain ari gara jasaten; lurralde zatiketa, nire ustez garrantzizkoena, alde batera utziz, jakina.

Garai hartan guk esana ehuneko ehunean egiaztatu da. Horregatik, Etxenike eta Arzalluz esaten aritu direnak agian elektoralismoaren eraginez boteak egongo dira; baina beste behar batek ere mugitu ditu: beren baseari ezagut arazi beharra daukate Estatutoaren bidetik gaizki goazela. Gernika edo Moncloako estatutoa ez dela hau estabilizatzeko eta gure arazoak demokrazi bidetik aurreratzeko irtenbidea.

A.— Ez da hori beste zenbaiten eritzia. Alegia, Estatutoak bere emaitzak ematen dituela esaten da. Martin Ugalde berak esaten zigun Hego Euskal Herria, edo zati bat behinik behin, ez dela orain bezain elkarturik egon historia osoan, ezta Nafarroako erresumaren garaietan ere; gure hizkuntzari ez zaiola sekula hainbestearainoko indarririk eman. Nafarroatik ikusiz, nola balioztatzen dituzue Estatutoaren fruituak?

I.A.— Zoriturrez, orain dela lau urteko debate berean gaude, eta orduko erantzuna baizik ezin dizut eman; lehen aipatu dizudan «Egin»-eko artikuluan boteak berresatea besterik ez daukat. Lehen genituenak baino gauza gehiago ematen digula Estatutoak? Jakina!, ez dizkigu ematen, ezagutu egiten dizkigu. Zenbait gauzatan lehen baino hobeto egongo garela? Jakina!, baina baita Konstituzioa ere aurrekoa baino hobeto dago. Baina auzia beste bidetik doa. Frankistek hainbeste aldiz erabili duten ardioa dirudi: «Pero si los obreros estás mejor que antes, teneis mejor sueldo, teneis la seguridad social que no teníais durante la República!». Hori besterik ez genuke behar, lehen baino okerrago egotea.

Termino absoluto hutsetan ezin daiteke neurtu arazoa, zerbait hobe-kixeago ala zerbait txarkixeago ote gauden galdetuz. Ea hori nahikoa den, «suficiente», da garrantzizkoa. Herrien prozesu historikoetan, naturan gertatzen den bezala, salto batzuk egin beharrezkoak dira une batzuetan, mailak harrapatu. Jauzi bat egin eta eskilara mailaren erdialdean geratzen bagara, gaur ez bada bihar berriz erori beharko dugu.

A.— Horretan ziur aski ia denok egongo ginateke ados. Gorabeherak ordean hori zehazten hasten garenean sortzen dira. Nahikoa, une batean beharrezkoa, zer den, maila osoa edo erdia noraino den...

I.A.— Euskararen mailan, konparazio batera. Bai, gauzatxo batzuk baditugu; baina erdietsi al dugu maila bat, maila estable bat, hizkuntzaren galera prozesua iraultzea permitituko diguna? Izugarrizko zalantzak ditut; ikastoletatik hasita, helduen euskalduntzetik jarraituz... Dirua nola erabiltzen den, eta ze politika daramagun... euskara berreskuratzeko politikan aurrera egiten ari garen zalantza ikaragarriak ditut. Ikastolen giroan, baita nere umeeekin ere, gertatzen denarekin oso beldur naiz; zerbait haundi egiten ari garelakoan,

«Herrien prozesu historikoetan, naturan bezala, salto batzuk egin beharrezkoak dira une batzuetan, mailak harrapatu».

euskararen ezagutza kokor bat izango duten baina bizitzan integratuko ez duten neska eta mutil batzuk atzerako ez ote ditugun, eta hori ez ote zaigun difuminatuz joango.

Eta horretan bezala beste alorretan ere. Jauzi zehatz eta irrebertsibleak egin behar dira, ondorengo salto batzuentzat oinarri izango direnak. Hala ikusirik, Estatutoan proposatzen direnak ez dira behar ainako aurrerapenak. Aipatu dizudan gutun horretan esaten nuen itxurazkoen geratzen zena agian irakaskuntzarena izango zela; seguru aski Konstituzioan bertan ere maniobragarritasunik zabalena uzten zuen alorra irakaskuntzarena zelako. Hor, euskal telebista eta irratia izango da igual gobernu Baskongaduak lortu duen gauzarik garrantzitsuena. Egia esan, dauzkan kompetentzia urria eta eskasak ikusirik, dirua ertzain eta birrestrukturaketa industrialetan gastatzea utzi (horretarako ez bait du dirurik, eta ez diote emango) eta hobe luke daukan pittina kultura eta irakaskuntzan erabiltzea.

A.— Eta orduan puntu batera heldu gara. Batzuek zera esango dute, etor litekeen baina inondik agertzen ez den irtenbide fenomenoaren zai egon

gabe hobe dela nola edo hala eskura dugun aurrerakada txikia erdiestea. Eta besteek, zuek kasu honetan, kontrapartidak onartezinak direla erantzungo dute.

I.A.— Baina ze kontrapartidak, aizu! Euskara hain azkar hil ez dakigun, gure Herriko zenbait sektore borroka eraman duen krisi nazional larri eta angustiosoa pittin bat lasai dadin, «para salir del paso» esan ohi den bezala, botika batzuk eskaintzen zaizkigu, behin betirako botika ukatzen digutelarik. Ez hori bakarrik, ematen zaigun botikatxo hori ere baldintza batekin ematen zaigu: botika definitiboaren errenuntzia historiko eta formal baten truke.

Hori da Estatutoaren eta prozesu guzti honen beste aurpegia. «Extintzio nazional egoera batean zaudete, prozesu hau luza dadin, hain dramatiko izan ez dadin, botika batzuk emango zaizkizue, gutxiago sufri dezazuen. Baina behin betirako botikari uko egingo diozue, subiranotasunari, independentziari, euskara nazio hizkuntza izateari.» Hori esaten zaizu eta zuk uko egiten diozu nazio bezala dugun irtenbideari, autodeterminazioari, gure Herriak berak bere etorkizuna erabaki ahal izateari,...

A.— Dena dela, eta pentsatuak pentsatu, Nafarroako eta Baskongadetakoa dinamika bereziak hor daude. Eta Komunitate autonomiko «botikarxoe» beren «ondoriotxoak» bada-karzkite. Eta gu bezalako baskongadoei zera bururatzen zaie, Nafarroa ez ote den dinamika berri batetik aparte geratzen ari.

I.A.— Oker egongo naiz agian, behar bada azken urte honetan, natorren lekutik natorrela, batzuen irudipena aldatu egingo zen. Baina ezetz uste dut nik. Alegia Baskongada mailan zer baitetan sakonki aurreratzen arriko ote litzatekeen eta hemen berri, Nafarroan, botikarxoe horiek ere faltatu ziazkigula. Ez zait iruditzen. Kultura eta euskararen gora beherak har ditzagun alde batetik eta beste sail guztiak bestetik: autonomia fiskala eta abar. Sail hauetan Nafarroa askoz ere aurreratua dago, eta Baskongadak ekilibratu besterik ez dira egiten ari. Maila formalean, konpetentzia politikoetan eta beste, azken berrogei urteotan hondaketa ahulagoa gertatu da Nafarroan. Hazienda eta fisko konpetentzia batzuk orain-tsi eskuratu dituzte Bizkaia eta Gipuzkoak. Gonbara itzazu Komunitate autonomoaren eta Nafarroako Diputazioaren presupostuak, eta askoz ere biztanle gutxiago garelako kontutan hartuz, lurraldez haiek bezain haundiak bagara ere, diru kopuruetan ez dago proportziorik. O sea ke, okerrago ez gaude, konpetentzia autonomotan behinik behin.

A.— Analisiaren beste zatian kultura eta euskara zuten zenituen.

I.A.— Han hemen baino gehiago aurreratu den irudia sortu da, eta egia dela uste dut. Egia da, baita ere, desgobernu ikaragarri bat egon dela hemen, eskuin kazike eta radikalki eta biszeralki antieuskaldun batekin. Beren buruen kontrakoa ere izan da eraman duten politikari hori. Eta aldatzera ote doan irudipena daukat. Diputazioaren nagusigoa hartuko duen ekipo berriak, bai PSOE bada edo baita UCDren ordezkari UPN bada ere, Baskongadetan ematen diren neurriko «eskaintzak» emateko gauza izan daiteke, bere aginteari kalterik egin gabe mesedeak emateko.

Hemen ere medizina horiek izanen ditugula esango nuke, min haundirik ez bait die egiten. Eskuinaren bloke den horretan bereizketak badaude, badaude batzuk Madrilgo burokrasiaren morroi estuagoak, UCD izan zitekeen bezal eta orain AP; eta beste batzuek Nafarroako beren interesei

«Ikastoletatik hasita, helduen alfabetatzetik jarraituz, euskara berreskuratzeke politikan aurrera egiten ari garen zalantza ikaragarriak ditut».

gehiago erantzuten dietenak, ikuspegi nafartarragoa dutenak, UPNkoak. Eta hauek egin ditzakete konzesio batzuk euskararen mailan. Bera euskaldun ez dela eta Nafarroa «vasca» ez dela esango dizun UPNtarrik ez duzu aurkituko kalean; esango dizuna zera da, politikoki ez dugula Euskal Herriaren gaineratikoarekin egon behar. Ezagutzen ditut beren seme-alabak ikastoletara bidaltzen dituzten UPNtarrik.

Hitz bitan esateko, Baskongadetan trana abiatzen ari eta gu Nafarroan galtzen ari garenik ez dut uste.

A.— Bi tren martxan daude, hala ere, Nafarroakoa bata eta Baskongadetakoa bestea. Bide onetik ez garmatzatela diozu. Baina barreraikuntza nazionala beste nonbaitetik eraman behar dela dioen indarra, Herri Batasuna, ez da sendotzen. Areago, botoak galdu ditu.

I.A.— Ezer baino lehen, gauza bat esan nahi dizut, gerokoak ongi interpreta ditzazun: optimista bat naizela, gauzak oso gaizki badaude ere, politikan optimista naizela.

Begira, Herrien historiak ez dira linealak, ezta ziklikoak ere, beti fase berdinak errepikatuz. Oszilanteak dira, gorakako bide batean. Eta atzerakako uneka ere egon ohi dira. Une horietan, jakin behar dugu korrontearen kontra ezin dugula igerian egin. Egia da, bai, HBk botoak galdu dituela, inguru bar joan zaiola eskue-

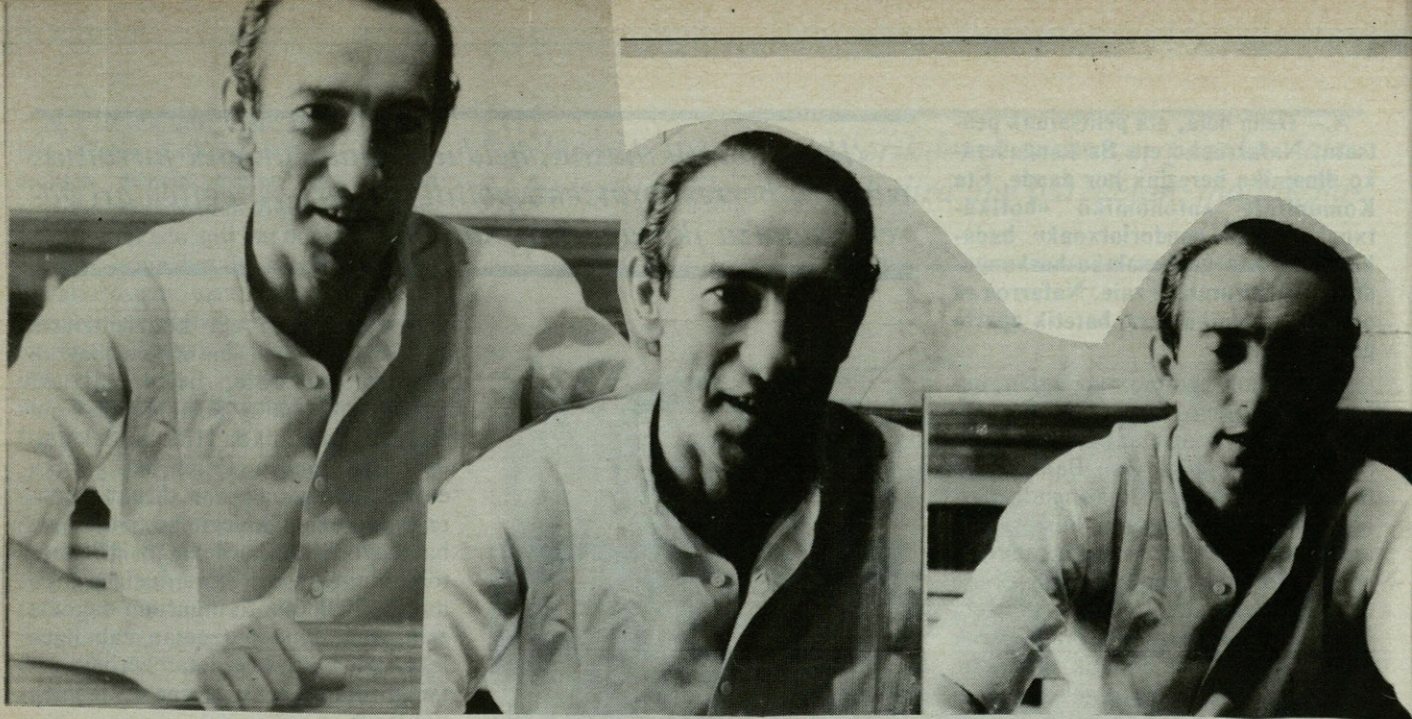
tatik, kanpoena eta konzientziarik gutxienez zegoen entornoa; batzuk PSOEra jo dute, beste batzuek PNVra eta baita abstentziora ere. Baina ez da nahikoa HBk botoak galdu dituela esatea. Ez da beti goraka etorri, oszilazioak izan ditu. Eta goraka edo beheraka egiteko tendentzia bat dagoela baino gehiago HBk botoak mantentzeko joera duela esango nuke, 170.000 boto inguruan dagoela zentratua. Une batzuetan zabaltzea lortu du, beste batzuetan zer bait gutxiago. Baina lau urteotan ez da jaitsi nukleo hori.

Haizeak gogor jotzen duenean, erresaka dagoenean, eta behar bada geuk ere oso ongi egin ez dugulako, eguzkia zegoela eta galtza motxetan atera behar zela pentsatuz, zetoirena kristoren galerna zenean, azken urteotako irabaziak haidatu egin zaizkigu. Hitz bitan, HBk bere botoa mantentzen jarraitzen du eta bere inguru soziala baino guretzako fase negatibo batean gaudela aitortu behar dugu, etsaia erasoan hasi dela.

A.— Beno, begi bistakoa da sozialistak askoz ere burutsuago ari direla lanean. Gaztetasuna, ausardia eta ezertarako erreparorik ez.

I.A.— Erreformaren bigarren fasean sartu gara, eta fase hau askoz ere gogorragoa izango da mugimendu abertzalearentzat. Hau izango da, següraski, azken fasea, ez du aldaketa sozluioarik. Fase honen ondoren sistema edo faszismo formalera bihurtzen da edota aldaketa politiko funtsezko batzuk egin beharko ditu gureganako. Baina oso arriskutsua da. Eraso oso izango da sofistikatu. Errepresio fisikoa ezin da jadanik gehiagotara igo; baina Estatuaren tresna ideologikoak erabiltzen askoz ere trebeagoa da PSOE UCD baino.

Fase honetan korronte kontra ari garelako igerian jakin behar dugu, eta fase horretara moldatu behar dugula. Gure eskemak aldatu behar ditugu. HB zera da, Nazio Askapen Mugimenduaren tresna politiko eta instituzionala erreformaren lehen fasean. Aldaketa garrantzizkoak egin beharko ditu bigarren fase honetan. Alde horretatik ez dut uste atzeraka goazetik; alegia HB hasi, hazi eta beheraka

«Euskal Herriaren hiltzoria luzatzeko, gutxiago sofritzeko, botikatxoa eskaini zaigu; behin betirako botikari uko historiko eta formal bat egitearen truke».

goazenik, egun beltzetara goazenik. Ez. Urriaren 28an PSOEek jo ta dena erre duenean HBk oso ongi eutsi dio; maiatzeko hauteskundeetan piska bat okerrago, baina bere nukleo sendoa mantenduz. PNVk goraka jarraitu du, irudi radikal bat emanaz, eta guri ere botoak kenduz; orain, boto horiek gal ditzakeela gero bere praktikan esandakoak eta emandako irudia gezurtatzen hasten bada. Dena dela, gure arazoen ikuspegi nazional zuzen bat daukan jendetza ez da urritu, eta ofentsiba inperiala hain latza den honetan gainera. Horregatik, zer nahi duzu esatea, baikorra naiz.

A.— Sistema honi eta Estatuto eta Amejoramientoei nahi dituzun «Akile-sen orpo» guztiak ikusiko dizkiozu; baina ezabilazaten uri direla dudarik ez dago. Eta hala ere beste bide bati ekin beharra dagoela diozu. Nondik? Nola?

I.A.— Erantzuna «borroka egitea» da. Jendeak «jode, hi...» esango dizu. Jendeak zera nahi du, koneju bat eskumuturretik atereaz egoera honi irtenbide bat ematea nahi du, bide konstituyente berri bat definituz. Baina prozesu historikoek gora behera batzuk dituzte. Une batzuetan indarrak, tentsioak, pilatu egiten dira. Eta momentu batean urradurak sortzen dituzte, prozesu konstituyenteak eraginez. Horregatik ez dira etengabe ematen prozesu konstituyenteak.

Eta begira, egia da prozesu konstituyentea isten ari dela, ari dutela, Espainiako estatuan; baita Euskal Herri mailan ere. Itxi da benetan. Erreformaren bigarren fasean, 81. urtearen bukaeran hasi zena, lehen fasearen krisiarekin; otsailaren 23-an sistemak kristoren krakatekoak atera zituen. Izan ere, sistemaren egoera kolapsozkoa zen. Situazio ekonomikoa ezin jasanezkoa zen. Eta oraindik ere; ez da denbora asko «El Pais»-ek ziola bere editorial batean Bankarota arriskua zegoela; baina benetako bankarota, Mexicok egin duena bezalakoa, atzerriko ordainketak zintzilik utziaz-eta. Estabilizazio plan baten beharra aldarrikatzen zen, neurri ekonomiko drastikoak, nahi den izena ematen zaiela ere.

Sistemak jasan ezin zuen beste gauza bat Suarezren garaiko kanneutralismoç kutsu hura, bai gobernuaren aldetik eta baita PSOEren aldetik. Noiz gainera eta blokeen arteko tentsioa gogortzen ari zenean. Sistemak ezin zuen ametitu HB eta ETAk gidatzen zuten Nazional Askapen Mugimendua, eta frenu bat jarri beharra zeukan. Eta azkenik, aparato frankistak ere aldaketa bat, sustutuzio bat esijitzen zuen.

A.— Estabilizazio planarena bota duzu. Eta gertatzen da oraintsu egon dela halako polemika bat ea gobernu sozialistaren plan ekonomikoak izen

hori merezi duen ala ez, zein motatako bidetik abiatuko den,...

I.A.— Beste alorretan bezala, ekonomian ere irtenbide gogorra, benetan gogorra, aukeratu dute. Izenak berdin dio. Gainera, estabilizazio plan deitzeak ez du zentzurik, egoera internazionalen ere ziklo ekonomikoak ere «inflazio» eta «deflakzio» eta holakoekin defini ezin daitezkeen; «estangflazio» eta holakoak erabiltzen ari dira... hitzen gora beheak dira, dena dela. Irtenbide gogor bat beraz, kapital espainolaren sektore atzerakoieneen interesen ararauera. Garrantzizkoa da hau; izan ere ia dogma bat bait da, ezkertiarren artean, erreformaren prozesuan aitzindaritzatza daramatenak kapital multinazionalri lotutako sektoreak direla, sektore atzerakoieneen aurrean. Ez da horrela, nere ustez. Begira nola eman den elektriken nazionalizaketa. Edo PSOEek banka haundiaren pistolero lana egin duen RUMASaren aurka; kapital finantziariaren barruko «kontu konponketa» bat izan da, RUMASA sektore heterodoxoa bait zen, kapital industrialaren menpeko talde finantzieroen aurrean. Eta hor PSOEek pistolero lana egin du, «Los siete grandes» horien pistolero ordainduaren lana. Errekonbertsio industrialak ere hortik doa. Eta banka pozik dago. Izan ere AP egitera aursartu ere egingo ez litzatekeena egiten ari da, sektore atzerakoieneen mesedetan.

A.— Hala ere, eta behar bada horrekin kontraesanean egoteko itxura du, OTAN en aldeko jarrera gero eta garbiagoa azaltzen dute Espainiako sozialistek.

I.A.— Nazioarte mailako klase burukaren mailan alderantziz da, noski. Hor, sistema imperialistak Estatu Espainolean ekonomi mailan sufri lezakeen galera, USArekin erabat alineatzearekin konpentsatzen du. PSOE izan zen, nola diren gauzak!, OTANen aurkako manifestazio izugarri hura eragin zuena.

Sistemak onartu ezin zuen beste alorrean, Euskal borroka nazionalaren, berriro ere errepresioaren irtenbideari ekiten zaio, baina hobeki eta latzago. ZEN plan eta guzti horrekin. Fisikoki zer egin dezakete? Koartel gehiago, polizia gehiago, informazio sare gehiago,... Badakigu ze emaitz emango dituen.

A.— Ez didazu esango orain guzti horrekin ezer ez dutela lortuko...

I.A.— Epe laburrera lort ditzake erresultatu batzuk: borroka hartuaren zenbait modu ahultzea, borroka politikoa galeratzea neurri batean,... Baina, beno, mundu guztiak daki ETA herri honetan epifenomeno bat ez dela, baizik eta oinarri sozial sakon batzuen erantzun dela. Hori Francok ere egin zuen, eta urteen buruan gauzak berpizten dira.

Garrantzizkoena behar bada, gure aurkako eraso honetan, alor ideologikoaren eragina izan daiteke, PSOEak askoz ere hobeki erabiltzen ditu komunikabideak eta borroka ideologikoa. Sozialistak ez dira frankistak izan, oposizio demokratikotik sartu dira sistemara. Horiek ongi egiten dute lana. Hemen ikusten dut HBren akats bat: ez konturatzea animal frankista disfrazatuen aurrean ez gaudela, horiek etengabe hanka sartzen ari bait ziren. PSOEkoek askoz ere hobeto egingo dute.

A.— Hemen, hainbeste eztabaida eta azterketa sortu dituen arazo batera iristen gara herriz. Estatu Espainoleko demokrazia hau estabilizatu dela batzuen ustez, besteen ustez dena ez dagoela oraindik solidotua. Ondorio politikoa serioak dakartzkien arazoa.

I.A.— Lehen zintzilik uztu dudak boskarren faktorea, sistemak jasan ezin zuena, hau zen: nola edo hala moztu beharra zegoela Francoren heriotzaren ondoren ireki zen prozesu konstituyentea, bai estatu eta baita autonomia mailan ere. Hori geratu beharra zegoen. Calvo Sotelo horretan hasi zen, LOAPArekin eta autonomi gauzotan sozialistekin ados jarriaz, katalanen eta euskaldunon estatuto kaxkarrei ere frenuak jarriaz. Itxi da, beraz, Suárezekin eta ekain hartako 15eko hauteskundeekin hasi

«Bigarren fase hau azkena izanen da ziurraski; honen ondoren sistema faszismo formalera bihurtzen da edota aldaketa funtsezko batzuk ditu gureganako».

zen prozesu konstituyentea; itxi egin dute. Oraingoz...

Horren aurretik zer izan zen? Urte-tako borroka, estatu solidoa urtzeko beroa sortu zuena. Hoztu egin da hori, eta gainean kraka bezalako bat ezarri zaigu, hori besterik ez dira gaur egungo instituzioak. Irtenbidea ez da etorriko ez etzi ezta hemendik bi urtetara ere. Gure lana? Borroka egitea. Eta badugu helburu bat: erreformaren bigarren base honetan eustea, erresistitzea, eta ahal balitz kontra-erasotzea. Zenbat denbora joango da honetan? Urte batzuk bai. Dena dela ez dut uste gauzek luzeegi joko dutenik, ez behintzat lehen fasea bezainbeste. PSOEak askoz ere soka motxagoa dauka. Ikusiko dugu zer lortzen duen, baina esan dizkizudan puntu guzti horietan, eta batez ere Euskal nazio arazoan, indar faktikoak gehien estutzen dituen horretan, hiru urtetan ezer lortzen ez

badu... ea zer gertatzen zaion.

Bitartean borroka egin behar da, alor guztietan, ahalik eta sektorerik zabalenetara helduz. Orain, gogorra da. Ez bait da ikusten horren ondoren ze aldaketa datorren zehatz-mehatz. Hor dauzkagu bi egitura Hego Euskal Herrian, guk ukatzen ditugunak. Beste bideak bilatu behar direla diogu eta bide horiek eskaintzen ditugu. Nahi eta bihar erdietsiko diren gauzak ez direla jakin. Bihar bertan ez bait da bilduko Euskal Herriko Biltzarre Nazionala, PNV, HB eta beste zenbait jenderekin, Madrilek beste autonomia mota bat onar dezan. Baina borroka hortik zuzendu behar da, ahalik eta sektore zabalenak gureganatuz. Eta hasteko, lehen aipatu ditugun PNVko zenbait sektore.

Iñaki ZUBIONDO

Emakumeok gaur 2

«Topaketa hauek emakumeok lantzen ari garen aktibitateak, ditugun asmo eta nahiak, kezkatzen gaituzten problemak erakustea dute helburutzat.

Ekitaldiok zenbait ziklori hasera ematea nahi genioke, beraien arrazoi nagusia emakumeok parte hartzea delarik, beraiei, hain zuzen ere, doakie gure gonbitazio berezia.

Ekitaldiok emakumeok zereginetarik adibide txiki bat baino ez dela ohartzen gara, askok eta askok gehiago hortik zehar dihardutela seguru dakigu inbestigazioari nahiz idazteari, pintatzeari nahiz filmak egiteari; hau da, nolabaiteko hamaiak borroka ekinez. Geure omenaldi apala da, eta beraiek jarraituko dutenaren hasera baino ez».

Honela azaltzen zaizkigu, esku programetan, Bizkaiko Emakumeen Asanbladak antolatu dituen bigarren topaketak, «Emakumeok Gaur - 2» izenarekin adierazi direnak.

Baina zer dira, edo zer izan dira hobe, —artikulu hau zuen eskuetara heltzen denerako amaiturik egongo baitira—, ekitaldu hauek? Bizkaiko Emakumeen Asanblako kide batekin jarri gara kontaktuan, eta berari zuzendu diogu galdera:

«Jardunaldi hauen helburua alde batetik hortik zehar hainbat emakume egiten ari diren lanak batze eta azaltzea, eta beste alde batetik mugimendu feministaren egoerari pultsoa hartzea izan da».

Horretarako, ekainaren 6tik 18ra zenbait hitzaldi, mahai inguru, zine-saio eta antzerki lan (azken hau bideoz grabaturik aurkeztu zen) antolatu dira, eta egun guztietan zehar pintura eta arte plastikoen erakusketa iraunkorra mantendu da.

NORTZUK HARTU DUTE PARTE?

Antolaketan, Bizkaiko Emakumeen Asanbladan dagoen emakume talde batek, baino ekitaldietan feminismoaren munduan ezagunak diren emakume batzuk, Estatukoak zein kanpotarrak. Honela, Madriletik CARLOTA BUSTELO, CARMEN VIGIL eta EMPAR PINEDA etorri zaizkigu. Baita ere, CELIA AMOROS eta MARIA JESUS IZQUIERDO entzun ahal izan ditugu, Bartzelonatik etorrira azken bi hauek.

Hortik aparte, Italiatik kazetari, dramagile eta zi-

negilea den DACIA MARRINI, eta MAGUIMIRA aktrizak etorri ziren. Aurkeztu diren pelikulen artean zien zuzendari amerikarra, frantsesak, etab. aurkitu dira.

Publikoaren aldetik, ahalik eta jende gehienari zuzenduak izan dira ekitaldiok, edozein mugimendu sozialak egiten duen bezala, baina egia esan, ekitaldi hauetara etorri den jenderik gehiena mugimendu feministatik hurbil dagoen jendea izan da, pentsamenduz behintzat.

JARDUNALDIEN BALANTZEA

Orain bi urte beste esperientzia bat egon zen. «Emakumeok Gaur - 1» deitua hain zuzen ere. Balantze bat egiterakoan, aurrekoarekin gonparatzeari itzurrezina deritzogu. Baina balantzea ezin daiteke ofiziala izan, aurreko talde antolatzailea eta aurtengoa desberdinak izan baitira. Dena den, ohar batzu egin litezke. Kontutan hartzekoa da... orain bi urtetako mugimendu feminista, Euskal Herri mailan eta Estatu mailan ere, beste modu batekoa zela. Alde batetik nahiko militantea zen, eta programa ikustea besterik ez da. Han zeuden gai gehienak ideologikoak edo politikoak ziren. Gehien bat interesatzen zena mugimendu feministaren barruan zeuden tendentziak adieraztea eta haien arteko debata sortetzea zen. Horixe genuen jendeak agertzen zuen kezka garrantzitsuenak.

Aurten, aldiz, ez da nahi izan feminismoaren barruko tendentzietaz aritzea,

baizik eta, jende desberdina irtetzea eta batez ere zenbait emakumek egindako lan artistikorkulturalak agertzea. Ildo honetatik jarraituz, eman diren eztabaidak ez dira politikoak izan, sakongarriak baino.

FEMINISMOA EUSKAL HERRIAN ETA BESTE NAZIONALITATEETAN

Feminismoaz mintzatzen garenean, Katalunya aipatzea gauza behartua da. Eta azaltzen zaigun zalantza hauxe da: desberdintasun nabaririk igartzen da hemengo eta beste lekutako feminismoen artean?

Asanbladatik datorkigun

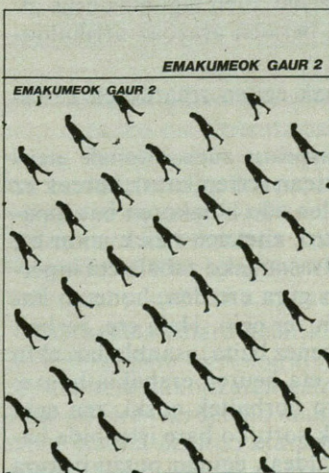
erantzuna hauxe dugu: Euskal Herrian sortu den mugimendu feminista beste Estatu mailako gainerako nazionalitateetakoekin gonbaratuta askoz ere militanteagoa izan da.

Hemen, zenbait baldintza direla medio, oso erantzun gogorrak eman dira, abortoa edo beste arazo sozialak izan direla-ta. Baina oso pobrea da hemen dagoen euskaldun feministen mundua. Esate baterako, Katalunyan aldizkariak, emakume idazleak, etab. sortu dira, eta dagoen mugimendu kulturala oso aberatsa da. Euskal Herrian, berriz, militantzia nahiko

indartsua da eta oso unitarioa, baina ez da aberatsa kultural mailan, ez du figurarik, gainerako nazionalitateetan ikusten diren bezalakoak.

Orduan, dakusagunez, Euskal Herriko arazorik latzenetarikoa emakumeek egindako lan artistiko-kulturalak ezaguteraztea dugu. Eta hori litzateke urtean zehar eta ekitaldi hauetatik at, mugimendu feministak, beste batzuren artean, bere gainean hartu beharko lukeen ardura garrantzitsua, oraingoz, bakarkako iniziatibak baino ez baitira ikusten.

laura MINTEGI

ATZO GOIZEKO IPUINA

J.I. Basterretxea

Argiak itzali ziren, eta aitona gaueroko ipuinak kontatzen hasi zitzairen batu umeei berauentzat istorioau berria bailitzan.

— Ba zegoen lehen (ziotsen agureak) gutxi ulertutako soro batetan, bare talde bat, zeina bidaia luzeak egitera ohitua bait zegoen. Egun batetan, inork ezer espero ez zezakeenean, bare taldea mogitzen hasi zen, apurka-apurka, lasai-lasai, baina gelditzeke. Zeharkatzen zituen lurralde orotan uzten bere pausuaren zantzua, mukia eta ezinegona. Aurrerantz egiten bakoitzean, oztoporen batek, harriren edo muskilen batek akaso, geldiarazten zien aurrerabidea, eta hau suertatzen bakoitzean asanblada ospatzen zuten harri edo muskilaren inguruan, oztopoa bidetik ken zieezaioten eskatzen joatea nori zegokion deliberatzeko. Behin erabakia hartuz gero, suertatutakoa konpontzekotan, taldekideren batek irten behar zuen laguntza eske alboko ortuetarik ea norbaitek, beraien arazoaz urrikaldurik, arazoa garbitzen zien.

(Honez geroz, haurrek popak egiten ziharduten kafesnean).

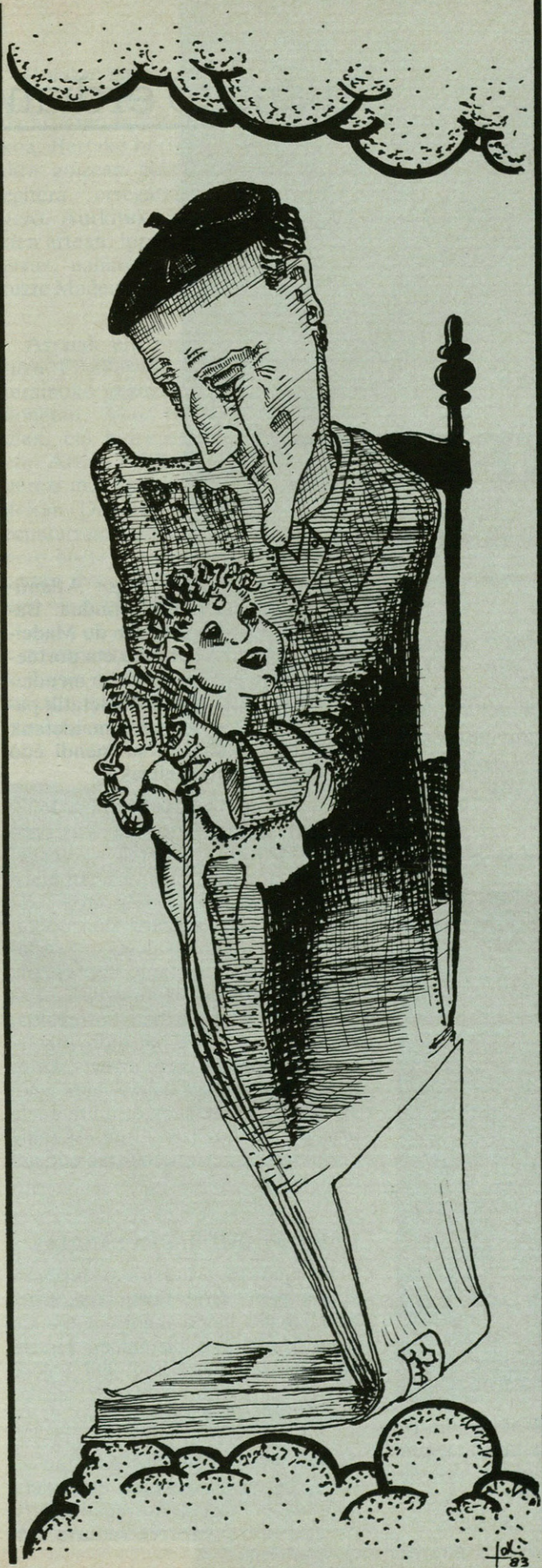
Baina behin batetan (karraspeatu zuen aitona kontatzia bereganatzeko), behin batean (errepikatu), bareok ez zuten harriren bat, edo muskilen edo halakoren bat topatu; aurkitu zutena, nahiz eta zer zitekeen haiek jakin ez, putzu handi izugarri bat zen, itsasoa lako zabala eta inpernua bezain hondoduna. Zelan gura ere den, honetan kasuonetan ere bareok ez zekiten zer egin. Hala ere, zerbait egin behar zutela eta ohizkoa zenez baita, asanbladari ekin zioten. Batu ziren batzekoak, eta heuren erabakia hauxe: hareek eta norbaitek, kanpoko norbaitek noski, zen egin zitekeen azaldu artean, taldeak sortuko bare irtenbide barea zuzentzeko asmotan, lantaldeak egingo putzu-itsasoa nola zeharka zezaketen atzemateko. Eta taldeak ziren gorpuztu, kreatu, haragitu eta muntatu.

(Kepari, umemokoetarik gazteenari zopak zitzaizkion bukatu, eta arazoa nolabait konpontzeko, librako barrari ekin zion kaikua ogitan lehortzeko).

Taldeok egin ondoren, bare talde bakoitzak bere programa aurkeztu zuen berau besteenak baino askoz interesgarriagoa zela lau haizetara aldarrikatuz eta besteenak bere programaren kopia merkeak baino ez zirela zerulurrei baieztatuz. Gazteak ziren protestarik handienak sortzen zituztenak, hala ere kontrara, bare zahar elbarriak bare talde nagusiaren kontrolaz jabeturikoak. Baldin itsasoa arazo bakarra bazen ere, aurkezturiko programak zirela medio, gazteek zaharren poterea heurenenganatzea zuten helburu; eta zaharrek, heurenetik, gazteon kritikak birrintzea. Gauzak horrela, itsasoaz bestaldetik zer zitekeen atzematzeak baino, lanik asko eskatzen zien talde ezberdinei aurrakoen puntu mengelak aztertze eta zapuzteak. Birtartean, marea gora zeukaten itsasertzan.

(Kepa mokomuina, aitona kontatuari entzun gorra eginez, aurreko kafesnean itotako zopak bukatu eta gero, sutondotik altxatu, eta mahaira hurbildu zen bigarren katilukada kafesnea hartzeko. Bueltan ez zitzaion ahaztu, gero, aurreko txandan amaitzeke utzitako librako barraren herena, eta azkenau hartuta, sutondoan zegokion jarlekuan eserri zen. Aitona berriz hasi zitzairen...).

Marea gora zetorrelarik, bare taldeak oro ziren izutu zeren ezagun bait da bareek ezin zezaketela igeri egin putzu itsasoan. Alabaina, zenbait bare itotzear zenean, itsasoa baretu egin zen, olatuak desagertu, erresaka hil eta urak zabaldu ziren ur-mugatuzko pasilo bat zabalduz putzuaren erdian zegoen irlaraino, zeinak zenbait aza eta uhaza agerimagerian zeuzkan berdean lore eta dizdirean janbera. Itsasoa honelaxe mintzatu zitzairen (Kepak azken goilarakada gelditu zuen ongi entzuteko):

– Ez izan beldur bare bareok. Zuentzat da hor dakusakezuen azadun irla, zuentzat oso harik eta gura dezazuen artean, hariek eta igeri egiten ikas ez dezazuen artean.

– Oi itsaso gardena –esan zuen bare gosetienak, Keparen antzerako zen hark–, eta guretzat daitezke horko paradisiuko aza lerdan eta freskuok?

– Zuentzat dira jateko diren ber, baina inoiz barkurik sortzeko.

(Jausteko zeukan goilarakada iruntzi zuen Kepak agureak kontakizuna birrartzen bitartean).

Edozein modutan ere, bareen artean ez zegoen argi itsasoaren eskeintza zertara zetorkeen, baina proposamena onartu ezik buelta erdia egin behar zuten bareek olatueta-rik ihes egiteko; hala ere, marea gora zetorrenez gero, zaharren ustetan behintzat, hobe zen irlara joatea marea gorareki buruketan hastea baino. Baiezkoak, ezezkoak eta abar... Baina azkenean, batzu gogoz, bestetzu narraz, azadi paradisiakora sartu ziren den-denak.

(Keparen goilarakadak geroago eta astiroago ahortzen).

Egunak joan egunak etorri, gazteen gogoak ernetu ziren, zeren irla kontrolatu haretan aintzina ohizkoak zeuzkaten bidaia luzeak egiterik ez zen eta. Horren kausaz, gazteek azaorriak hartuta, barku bat sortzeari ekin zioten ugarte hartatik ihes egiteko asmotan. Baina lanak nahiko aurreratuak zirenean, aurkako bareren batek ikusi izan zituen lan guztiok eta sortu berri gobernu autonomoari berri emanik, ontzigintzan iharduniko guztiak gartzelaratuak izan ziren putzu-itsasoaren ordenuak zuzenki ez betetzearen salakuntzapean. Berriro biztu ziren bareen arteko ezinulertuak, eta berauen kausaz, gobernuakideek itsasoaren partez zenbait opari lortzen zuten bitartean, ontzizaleak gartzeletan usteltzen ziren urtez-urte.

(Bukatu berri dira goilarakada kafesne-zopak Keparen katiluan).

Urtez-urte zahartu ziren bare gazteak presondegietan, baina belaunaldi berriak sortzen zirenez gero, beti zegoen bareren bat barkugintzan harrapatua zena. Era honetara, barerik gehienak gerizpetan ziren ber, azak bukatzeaz zirenez gero, gobernu bareak itsasoarekin izenpetutako akordioak errebisatu behar zirela esan zuen barartearen martxa desegoki hura ikusirik (Hau esaten bitartean, agurea aulkitik altxatu, eta bare gobernuko partaideren bat bailitzan hasi zen mitinean).

– Baldin honek horrela jarraitzen badu (Aitonak alderdi lehendakaritza guztiz bereganatuta emanik) Estatutua desegokitza hartu beharra izango dugu, eta makina bat lan egin ondoren garaiturik geneukan egoera zaharrera bueltatu beharko da. Detentzioak ditugu eguneroko ogi. Nire ustez, errore haundian dago itsasoa. Ontzigintza galeraztea ez da irteera politikoa, eta bilakabide politikoak atzerakada ezagutzen bitartean, gartzeletan ez dugu lekuri ontzigintza klandestino aritu guztiak sartzeko. Otoi itsaso gardena! Ken iezaguzu kaliz hau aurretik eta emaguzu oztopoau gaingintzeko eguneroko ogia...

Eta honela zihardutelarik (Jarraitu zuen aitonak kontalariaren papera birreskuratuta) kilo bina manna desitsasotu zen bere bakoitzaren gainean erorik. Zenbaitzu bertan bera ito ziren zeruetako manna artean, beste batzuk bizirik irten manna azpitik, eta arnasa hartzera zihoazela hauxe entzun zuten itsasoa mintzo zitzaielarik.

– Belarridunak bentzu eta begidunak bekus, hauxe duzue itsasoaren erabakia: urak dira zabalduko ohizko pasilua egiteko. Bernaduna bebil hortik, bernaduna!

MADEIRA: AMETSEZKO IRLAK

Anttonio LUSARBE

Azken urteotan egin da famatu Madeira, eta aurtengo udaran ere ugariak izango dira ziurrenik, irla eder horretara inguratuko diren euskaldunak.

Denetik eskaintzen bait dute irlak, izan ere. Pasaia ederrak, inguru orlegi eta menditsu batean; klima goxo bat, tropikotik gertu egoteagatik bero eta itsasoak freskatua; bere ardo zoragarrak;... eta merketasuna.

IRLA «BERRI» BAT

Portugalgo estatuaren parte da Madeira irla, Atlantiko itsasoan Ipar Afrikaren parean badago ere. Landaredia, beraz, tropiko matakoa,

berdea, aberatsa. Paisaia berriz mendiz josia, ez nolanahizko mendiz gainera. Eskurtsio politik eskaintzen ditu batez ere irlaren erdialdera dauden gailurretara igotzeak.

Barneko paisaia horri kontraja-

rriaz, itsas bazterra dago; Atlantikoko olatu haundiek astindua. Bariotasun polita eskaintzen du Madeirak itsas hegiko herrixka eta portuetatik abiatu eta barrualdeko mendietarako bidean, ibar aberatsetatik paseaz, mahastiz betetako maldetatik gora, erdian dagoen su-mendi edo bolkan itzaliraino heltzeko.

Ez zen inor bizi irla honetan, 1629. urtean mariñel luso bat iritsi zen arte. Historia zaharrek diotenez, Atlantidaren bila omen zihoan mariñel «galdu» hura. «Zuraren edo Egurraren» izena ezarri zion deskubritzaileak, madeira alegia, eta ordutik ekin zioten biztanle berriek irla emankor honen laboratzeari. Eta ordudanik egon da beti Portugalدارren eskutan, pare bat aldiz ingelesek harrapatu zuten arren. Autonomi estatuto bat dauka gaur egun Madeirak; eta itzaliak dirudite duela urte batzuk hor izan ziren eskabide ez dakigu ziur errejionalistak edo nazionalistak.

HERRI PAKETSU ETA LASAIAK

Funchal da Madeirako hiriburu egiten duen herria. Portu koxkor bezain langile baten inguruan eraikia dago Madeirako biztanleen hirutik bat bizi den herri hau, eta kolore ugariz margotutako etxeek halako itxura berezi bat ematen diote. Kale hauetaz xehetasun bat nahi baduzu, dende ez dituzte, oso gutxitan ez bada, beren produktuak eta izaera kanpoan erakusten; horregatik hartu beharko duzu zerorrek sudurra sartzeko ohitura.

Holako herrietan gerta ohi den legez, azokaren inguruan mugitzen da biziaren zatirik garrantzitsuenetakoa. Bertako herritarrak han biltzen dira goizean goiz beren erosketak egitera, erregateatuz ahal izanez gero. Aurkituko dituzun salgai ugariaren artean, loreak aurkituko dituzu, erruz; naharoki eskaintzen bait dituzte Madeirako soro eta zelaiek.

Arraiak ere pilaka kausituko dituzu. Ez alferrik bait dauka hainbestearainoko garrantzia arrantzuak irla honetan. Atun eta hegaluze haundiak, eta baita ezpatarrain beltzak ere. Arrain moeta bitxi honekin jaki berezi mordoan atontzen dituzte Madeiran. Diotenez, oso arriskutsua da ezpatarrain beltzaren arrantzua; bere hortz luzeek, koska izugarriak egiten bait dituzte, baita baporera jaso eta gero ere.

Madeirako bordatuek ere ospe haundia dute. Irlako edozein bazterretan ikus daitezke emakumeak bordatu lanean, etxe atarietan, tal-

deka bildurik. Beren prezioek gora egin dute hainbestearainoko eskaintzapean daudelako; baina hala ere European baino askoz ere merkeago suertatuko zaizkizu. Saskigintzat, halaber, izen haundia du, zumez egindako lan guztiek bezala.

MADEIRAKO ARDO GOXOA

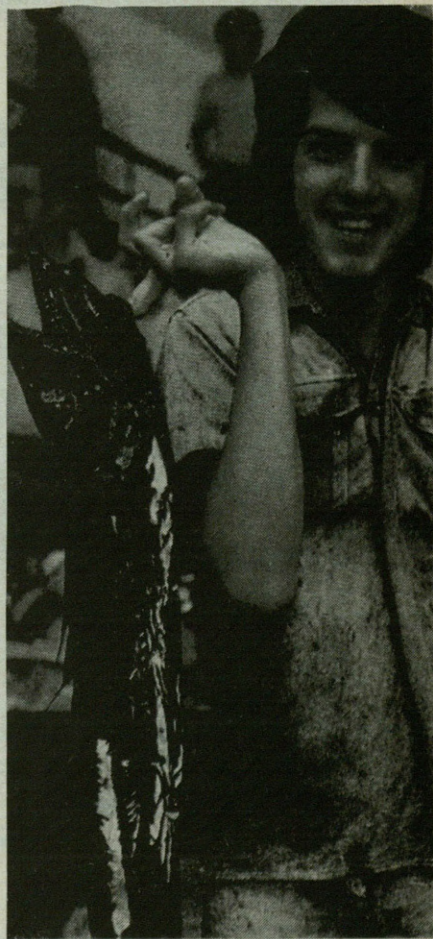
Ardoak egin du jende askorentzat ezagun Atlantikoko ugarte bakarti hau. Ardo honek ere, Madeirako gauza gehienek bezala, badu bere kondairatxo bitxia. Irlatik exportatzen zuten ardoaren parte bat berriro etxeratu behar izan omen zuten, itsasuntziz bidaia luze bat egin ondoren. Eta itzultzean konturatu omen ziren zer nolako zapore gozo miresgarria hartu zuen. Harrez geroztik, gertaera haren «simulakro» bat egiten dute, 37.°C-tako tenperaturatan gordeaz.

«Conpanhia do Vinho de Madeira» da ugartean produzitzen diren 5 milioi litro ardoren exportazioa egiten duena. Ardo hori lau tipotakoa izan ohi delarik: «Sercial», jerezaren antzeko ardo txuria, «Verdelho», urrekolore semi-seco horietakoa; «Boal» postretarako ardo goxoa; eta «Malmsey», ardo zahartu eta ongi gorpuztua.

Aidanean, hogeita hamar urtetako heldutasunaren ondoren hartzen omen du Madeirako ardoak bere puntturik ederrena. Eta hala ere, gordetzen dira oraindik XIX mendearen hasierako botilak, gezurra badirudi ere.

HEGAZKINA HARTU ETA KONTURATZERAKO... MADEIRA

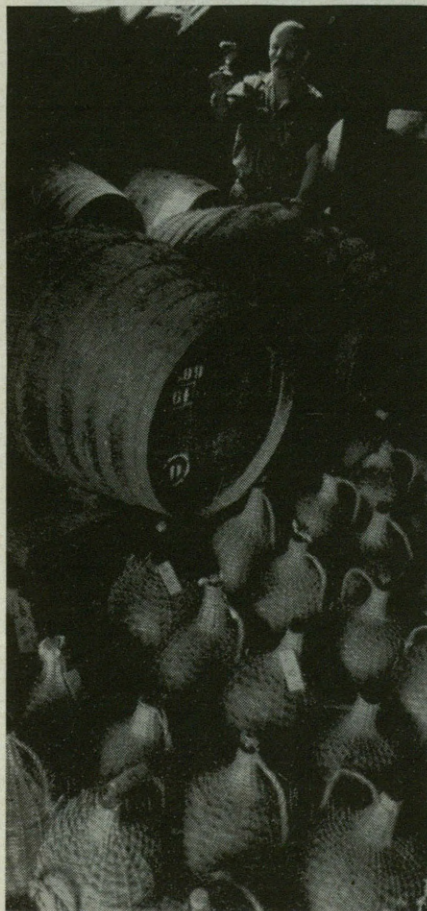
Mahastiak, Euskal Herriko Kantaurialdeko txakolin-mahastiekin gertatzen den gisara, mendi eta muen hegaletan «zintzilikaturik» daude. Izen haundia dute esate baterako Cabo Girao-ko amildegietakoa mahastiek.

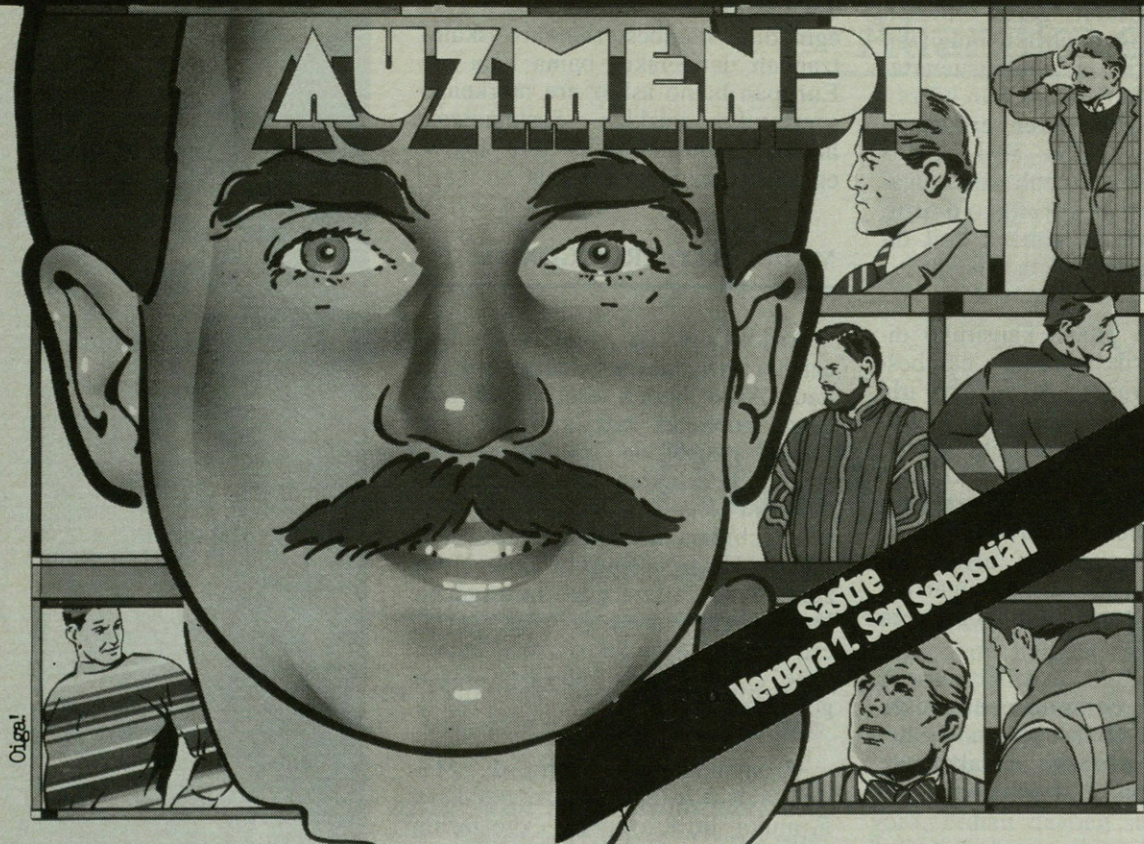
Egia esan, Madeiran egiten den nekazaritza, ia guztia, maldatan egina dago. Europarrari, zer esan hiritarra baldin bada, hor laborantzan aritzea ezinezkoa irudituko zaion arren. Eta orografia berezi horrek baldintzatu du erregadio sistemaren berezitasuna ere; eta komunal batean araukatua bait dago. Errekatxo eta erregadioen kontrola eta edozein ixkanbilaren erabakia «UR-ZAIN» izeneko baten esku dago; Valentzia aldean gerta ohi denaren estilora, pittin bat.

Erregadiorako erabiltzen diren erreten edo azekiak dira askotan herritarrek beren bidaiak egiteko erabiltzen dituzten bideak ere. Alpinista eta mendigoizale ere izan beharra bait dago 741 kilometro dituen ugarte xarmagarri honetan.

Hor dituzu mendia eta itsasoa elkarren ondoan, hondartza eta amildegiak nahasian, tropikoko lore eta landaredia eta arrain pila aberatsak. Eta besoak zabalik hartuko zaituen biztanlego atsegin bat. ■

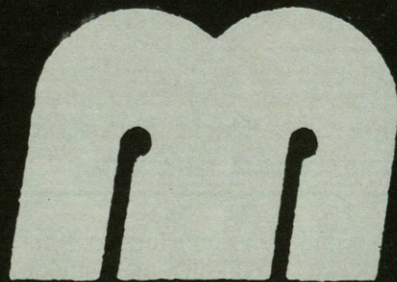

Horixe da Auzmendi. Bitxia. Berezia.

Donostiako estiloa.

**kirolzaleen
zerbitzutan**

miner

donostia

271050 eta 270447

Ekainaren 28an, «Gay harrotasunaren eguna»

*Europa eta Ipar Amerika aldeko gay mugimenduek ezkontzeko eskubidea eta horrelakoak eskatzen omen dituzte baina hemen-
goak, herriz, ez. EHGAMek, izan ere, helburu zabalago eta aurre-
rakoiago batzuren alde egin du apostu. Guztien aurreko errepresioa
nolabait bigundu egin delakoan, gaur egunean dagoen tolerantzi
giro hau ez dute oso modu onean hartzen. Guzti horren kontra ga-
rrasi egiteko antolatatu dute aurten «Gay eguna» eta hori dela eta
mintzatu gara EHGAMeko bi adiskiderek.*

EHGAM: «EZ DUGU PATERNALISMORIK NAHI»

ARGIA.- Azken urtetan tradizio bat bihurtu da zuek antolatutako «Gay harrotasunaren eguna». Zein eduki eman nahi diozue egun horri?

EHGAM.- Urtero fetxa berdinetan ospatzen dugu, gutxi gorabehera, eta horrek nolabait urteurrenaren zentzua ematen dio. Horretaz gain, beti kanpaina dextente fuerte baten bukaera markatu izan du. Jakina, urtean zehar eta egun hauetaz aparte ere gauzak edo ekintzak antolatzen dira, baina «Gay harrotasunaren eguna» baino lehenagoko kanpaina hori normalean baino fuerteagoak izaten dira.

A.- Zuek sufritzen duzuen bazterketa kaleratu nahia, agian...

EHGAM.- Ez arazoa kaleratzea batez ere. Egia esan, horretan urte osoan saiatzen gara, eta ez dago zergatik egun batetara mugatu behar. Askoz egokiagoa da ikuspegi erreibindikatibo baten azpitik begiratzea. Hau da, egun konkretu bat aprobeztatzen dugu erreibindikazio zehatz batu azpimarratzeko. Zer esango nizuke... «Aberri Eguna» edota «Maiztaren Lehen» ospatzen den bezalaxe, guk beste hau ospatzen dugu, eta horretaz baliatuz urtero erreibindikazio berezi bat aukeratuz.

AURTENGO EGUNA ETA ERREIBINDIKAZIOAK

A.- Aurtengo aukeratu duzuen kon-signa zein izan da?

EHGAM.- «Errepresioa eta tolerantziaren kontra, askapen osoaren alde». Nolabait adierazi nahi dugu duela zenbait urtetatik hona begibistako diskriminazio batetatik itxurazko tolerantzia batetara pasa garela. Eta gure irtenbidea ez dagoela ez batetan, ez bestean.

A.- Gero sartuko gara tolerantziaren asunto horrekin. Lehenbizi, oker ez bazaizue iruditzen, diskriminazioa eta bazterketarekin hasiko gara. Esan al daiteke gaur egun benetako zapalkuntza edo bazterketa dagoela homosexualen kontra?

EHGAM.- Ez dago hain agerian, baina piska bat astinduz gero, segituan agertzen dira datuak. Gure erakundea legalizatu zutenetik, badirudi asunto legalen konponbide bat aurkitu nahi dutela, baina bistan dago lege aldetik oraindik ere —kale mailan zer

esanik ez— guztiz baztertuak eta diskriminatuak gauzkatela.

A.- Konkretuki, zein erreibindikazio dituzue lege aldetik?

EHGAM.- Estatu mailako ordezkariak Gobernuko Presidentearekin elkarrizketa izan zutenean, hauek izan ziren aurkezturiko eskaerak: Gobernuak publikoki Europako Kontseiluak hartutako erabakiak asumitu zitzala, Diskriminazioaren kontrako lege bat ateratzea, fitxa polizialak deusezte, homosexualen kontrako lege guztiak apurtzea, etabar. Elkarrizketa otsailean izan zen eta Ekainaren 28a arte eman genien epêa. Gaur egun arte ez dute horietako bater bete. Europako Kontseiluaren erabakiak ez dituzte asumitu, Kodigo Penalaren berriztapenean eskandalo publikoa eta heldugabeen

korruptzioaren kontzeptoak mantentzen dira, eta fitxa polizialen gaiari dagokionez argi eta garbi esan ziguten polizia bati fitxak apurtzeko eskatzea eskuak mozteko eskatzea bezalakoa dela.

EDONOR IZAN DAITEKE HOMOSEXUAL

A.- Hitzegin dezagun orain aipatu duzuen tolerantzia horretaz. Zein arrisku ikusten dituzue alde horretatik?

EHGAM.- Gertatzen da alderdi horretatik badela jende bat plan paternalista batetan ibiltzen direnak. Kaletik ibiltzen «utzi» egiten digute, eta «konprenitu» egiten gaituzte. Hari horretatik, baliteke egoera aldatua izatea eta —aurrerago esan bezala— azken urteotan ageriko errepresio batetatik tolerantzia batetara pasa gara. «Beno, nirekin sartzen ez diren bitartean» eta antzeko gauzak esan ohi dituzte. Oso eremu zehatz batzutatik ateratzen ez zaren bitartean, egoten uzten dizute. Oso eremu estutan enzerratzen zaituzte. Gainerako jendea «usteltzen» edo «galarazten»

has zaitezkeen momentuan, egurra. Itxura demokratikoaren asuntua. Ametitzen dizute homosexuala izatea, baina ez dute ametitzen edonor izan daitekeela homosexual. Gu hain minoria eta hain baztertua egotea posibilitatzen duten kondizioek hortxe segitzen dute aldatu gabe.

A.- Hezkuntza, bistan da. Puntu honetara helduta, derrigorrezkoa ematen du horretaz mintzatzea.

EHGAM.- Noski, hor oso argi ikusten da arazoa non dagoen. Esate batera, ikastetxeetan ematen den sexualitatea oso bide eta muga estu batzutarat bideratua dago. Homosexualitatea aukera eta posibilitate bezala ez da sekula aipatzen. Beraz, haurrei eta gaztetxoek hasera haseratik erakusten zaie bide hori alde zuzenetik itxita dagoela. Edo hobe esanda, ez

«Gobernua sozialistak ez ditu oraindik Europako Kontseiluaren erabakiak publikoki asumitu».

«Ikastetxeetan oso sexualitate estua erakusten da, homosexualitatea ez da aipatu ere egiten».

duela existitu ere egiten. Haurrei ez zaizkie sexualitate aukera eta alternatiba guztiak eskaintzen. Eta garbi dago legeek eskubidea ematen dutela baina oinarritzkoagoa den hori aldatzen ez bada, jai daukagu.

A.- Beharbada interesgarria izan daiteke zuek kolektibo bezala nola funtzionatzen duzuen jakitea.

EHGAM.- Herri bakoitzeko taldeez gain, herrialdeko asanbladak egoten dira, Gipuzkoan, Bizkaian eta Nafarroan. Eta bestaldetik urtean behin Biltzarrea ospatzen dugu, herrialde guztietakoak bertan bilduz. Gertatzenda gero praktikan askoz funtzionamendu praktizista izaten dugula, egun batetatik besterako egindakoa. Esate batera, derrigorrezkoa izanda debate ideologiko baten falta nabari dugu. Hurrengo egunerako behar diren gauzetaz soilik arduratzen gara, diskriminazioaren kontra egunero eramaten dugun borroka horretaz, baina beste gauza teorikoago batzuetaz ez gara sekula arduratzen.

DEBATE IDEOLOGIKOAREN GORA BEHERAK

A.- Nondik abiatu behar litzateke debate ideologiko hori?

EHGAM.- Haserako kontua hau da: pertsona bat honelako organizazio batetan sartzen denean, hasera batetan, sentimendu antirrepresibo hutsa izaten da, sufritzen duzun zapalkuntza baten kontra erreakzionatu beharra. Baina garbi dago horrek aurrera jo behar duela, momentu batetan superatu egin behar edota —bestela esanda— gaur egun kondizioak daudela bestelako saltsetan sartzeko. Oinarri horretatik ikusi dugu beharra eta posibilitatea debate ideologiko batetan sartzeko.

A.- Esan al zenezakete zein gairen inguruan mugituko litzatekeen debate hori?

EHGAM.- Hasteko, guk homosexual bezala sexualitatearen zein ikuspegi daukagun, gure sexualitateari buruz konkretuki, eta sexualitateari buruz orokorrean. Eta, ondorioz, hortik sortzen diren hainbat eta hainbat korapilo: matxismoa, prostituzioa, zeloak, bikotea, etabar.

A.- Denborarik edo aukerarik izan al duzue iadanik bide horretan aurrera jotzeko, ala oraindik hastapenetan zaudete?

EHGAM.- Bizkaiko taldekoek askoz aurreratuagoa eta desarroilatua goa daukate asunto guzti hori, oso gauza interesgarriak irten dira dagokeneko. Gipuzkoan eta Nafarroan as-

koz motelago edo ahulago gabilta alderdi horretatik. Lehen esan dizudana, eguneroko dinamika horrek janda gaitu.

GHETTOAK EZ DIRA AUTOMARGINAZIOA

A.- Sexualitatearen kontzepzioaz eta, zergatik ez diguzue apur bat gehiago kontatzen zer konklusiotara iritsi zareten? Konklusioaren batetara iritsi bazarete...

EHGAM.- Beno, bai. Gure III. Biltzarrean debatitu ziren ponentzia batzu eta erabaki bezala edo atera zena hortxe dago eztabaidarako material gisa. Esate batera, sexualitatearen kontzepzioaz kontzepto orokorrrago baten atzetik goaz, hau da, gu ez gara homosexualak bakarrik geure sexu bereko pertsonekin erlazio sexualak ditugulako. Guk uste dugu sexualitateak mila alderdi dituela, eta den denak hor nonbait azpian daudela egunen batetan azaldu daitezkeelarik. Orduan, gure ustez lortu behar dugu halako zabaltasun bat manifestatu daitekeen sexualitate modu horri uko ez egiteko. Hor daude, bestela, homosexualitatea baino zapalduago dauden beste sexualitate forma batzu. Arazoa globalagoa da guretzat.

A.- Gizartearen barruan, homosexualen artean organizaturik zaudetenok alde bat osatzen duzue, baina gero beste aldea dago, organizatu gabekoen eta ondorio gisa ghettoen gaia. Pentsa liteke itxuraz homosexualak berak direla beren burua baztertzen dutenak ghettoetara joanez, ezta?

EHGAM.- Niri planteiamendu hori ez zait egokia iruditzen. Ez dago esaterik homosexualak ghettoa aukeratzen duenik. Hara baldin badoa egoera baten ondorioz da, eta ez bere borondate hutsez. Gertatzen da gaur egun ezin dela kaletik normal normal paseatu homosexual deklaratu baldin bazara. Kasurik txarrenean bortsatu edo egurra ematen dizute, eta kasurik onenean zutaz katxondeatu edo begi arraroz begiratu. Eta gaur egun ere, jendea beldur da, lanpostua galtzeko beldur da, eta inori ez zaio kaletik babuarena egitea gustatzen. Beraz, praktikan ghettoa beharrezkoa bilakatu da. Problema da guk

«Inori ez zaio ghettoa gustatzen baina hara joan behar duzu zeure modura ibili ahal izateko».

teorian desegoki eta kaltegarri bezala jotzen dugula, baina ikusten dugu praktikan ezinezkoa dela horrekin puskatzea. Esate batera, dudarik ez dago ghettoetan beldurra eta lotsak desegin egiten direla.

GAY MUGIMENDUA ERREPSENTATIBOA DA

A.- Giro homosexualaren barnean nola ikusten zaituzte organizatu gabe daudenek?

EHGAM.- Denetatik dago. Batzuk esaten dute politikoegiak garena eta «las rojas» edota «las políticas» deitzen digute, baina niretzat garbi dago kontutan eukitzen gaituztela. Askotan esaten da gay mugimendua ez dela errepresentatiboa, ez dela homosexualen ordezkari egokia. Hori ez da erabateko egia. Numero aldetik garbi dago ezetz, baina zerbait fuertea gertatzen denean (bortxaketaren bat, norbait hiltzen dutenean), denak guri begira gelditzen dira ea zer antolatzen dugun itxaroten. Beraz, nola baiteko ispilua bagara. Alde horretatik guk esaten dugu gure errepresentazioa «ikustezina» dela.

A.- Ghettoen funtzioa zein da, homosexualen biltoki izatea besterik gabe?

EHGAM.- Ez, garbi dago ezetz. Guretzat ghettoen bidez kapitalismoak bide bat aurkitu du alde batetik homosexualok baztertuta egoitea, eta bestetik eskualde komertzial batzu interes ekonomiko batzuren menpe montatzeko. Alde horretatik, garbi dago lehen esan duguna, hau da, ghettoa guztiz kaltegarria dela guk nahi dugun askapen horretarako, baina bestaldetik kontraesana dago: inori ez zaio ghettoa gustatzen baina hara joan behar zeure modura ibili ahal izateko.

A.- Bukatzeko, balantze moduko galdera bat egin nahi nizuke. Marxen zabilztzen urte hauetan nabaritu al duzue aurrerapenik edo zuen borroka zerbaiterako balio izan duela?

EHGAM.- Kostata aurkitu daitezke aurrerapen handiak, baina pausak behintzat eman ditugu, eta kaleari ere antzeman daitezke aztarna batzu. Esate batera, zenbait ikastetxe eta institutotatik deitu izan digute hitzaldiak ematera joateko, ikasleen beraien iniziatibaz. Horrek kristoren poza ematen digu, baita beste denboraldi batetarako kemena ere. Dudarik ez izan oraingoz behintzat ez dugula etsitzeko asmorik.

J.L.

Berriz heldu da Euskadira emisora
independienteen kalentura

IRRATI LIBREAK: GERO ETA UGARIAGO GERO ETA INDARTSUAGO

Marconi adiskidearen inbentua ez zen nolanahikoa izan, aitortu egin behar. Inbentore guztiei gertatu bezala, irratiaren aitari ere umea desmadratu egin zitzaion eta uste baino gehiagoko iraultza suposatu zuen komunikazioaren munduan. Modu horretan, 1: Gerra Mundialaren hasera garaietan aurki ditzakegu emisora librearen hastapenak Alemaniako lur azpitik egin bait zituzten hala moduzko irratsaio kalandestino batzu langile despistatuei argibideak ematearren.

Hasera haserako asmakizun liluragarri hartatik, eta ia prehistorikoak ziren lehen emisio haietatik, zientziak aurrerapen ikaragarriak nozitu ditu eta guzti horren ondorioz gaur egun edonork monta dezake irrati txiki bat, emisora independente bat, ehun mila pezetaren truke gutxi gorabehera. Bai, bai, hoge mila duro aski dira Irrati Libre bat montatzeko. Baina Irrati Librearen kontu hori ez da berria eta komeniko zaigu memoria apur bat astintzea.

Europa osoan, 70. urteen erdialdera edo, izan zen Irrati Libreak gorakada nabarmena jasan zuten ga-

raia. Irratien kalentura Estatu Espainolera heldu zenean Catalunya alde-
tik sartu zen, aitzindaria «Onda

lliure» irrati famatua izan zelarik. Utopiaren mugak gerturatu egin ziren. Kuriosoa da nola Irrati Libreak ugalduz eta indarra hartuz joan ziren neurri berean komunikabideen mundua gero eta monopolizatuagoa zegoen.

HASERA HASERAKO BI IRRATIAK

Euskadira ere iritsi zen uhin berri horren aparra, eta bertako lehen Irrati Libreak sortzen hasi ziren. Donostian, «Osina Irratia»; Iruñean, «Sorgiña Irratia» eta «Radio Paraiso»; eta Tolosan, «Satorra Irratia». Eta denak gutxi gorabehera kondizio berdintsuetan: emisio laburrak, aldian behinekoak eta kalitate tekniko eskasa. Persekuzio legala gogorra eta estua zen.

Iruñeako Irrati Librearen historia 1979.ko Azaroan hasi zen «Sorgiña Irratia»ren saio batekin. Ahal zenean eta oso behin behineko kondiziotan. Fetxa eta modu berdinetan

iharduten zen «Osina Irratia» Donostian. Astearen behin eta programak aldeztu aurretik grabatuz aritu ziren hastapenetako irrati horiek. Azken irrati honen esperientziak hilabete batzuek iraun zituen (askok espero baino gehiago, egia aitortu behar), eta «Sorgina Irratia» rena ere ez doa urrutirago: 1980.ko Maiatzean beste irratsaio batzuri ekiten die, Uztailaren 18an klausuratu egiten duten arte.

PARADISUAREN BIDEAK LURRANERE

Bi aitzindari horien lanak markatutako bidean, «Radio Paraiso»-k hartzen du erreleboa eta batik bat musika emititzen hasten da 81.ko Otsailean polizia itxi eta konfiskatu egiten dien mementuraino. Halere, ez dute etsitzen eta handik hilabete batzutara berriz ere diskoei eta ante-

nei heltze diete. Eguneroko lanak eta ongi pentsatu eta burututako kanpaina batek lortu egiten du azkenik Gobernuak «Radio Paraiso» toleratzea.

Esan behar da irrati hauk eguneko 24 orduz aritzen zela musika eta tarrean informazioaren bat sartuz. Sektore (batez ere gazte) zabal batekin konektatzen asmatu zuen, eta horrek ekarri zion Gobernuaren tolerantziarako babes nagusia. Hala eta guztiz ere, PSOE Moncloan sartu zenean, eta teorian behintzat posibilitate edo arrisku txikiagoa zegoenean, poliziak «Radio Paraiso»-ko ateak jo zituen eta tresneria guztia prezintatu:

MARTXAREN JARRAIPENA, MUTURREKOA SOZIALISTEI

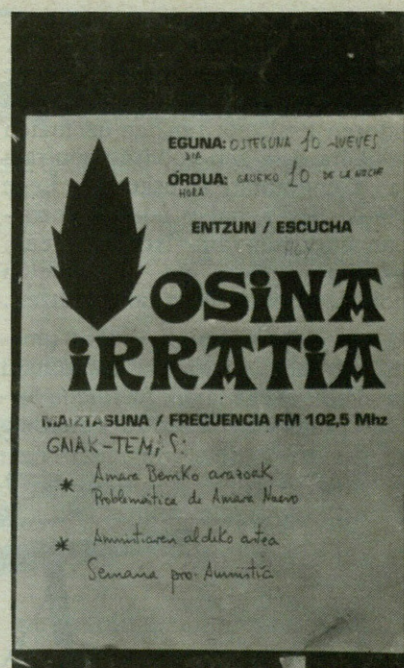
«Radio Paraiso» bortxaz itxi zute-

Irrati libreak Italian

Italia izango da ziur aski, Frantziarekin batera, Irrati Libreen mugimendua gehien mamitu duen herrialdea. Gu baino dextente urte lehenago hasi ziren zerbait montatu nahian, eta duela bost bat urte lortua zuten iadanik inplantazio fuerte bat. Proporzioan irrati pribatu gehienak dituen herrialdea Italia da, dudarik ez, guztira 2.600 emisora bait daude. Horietatik 800 dira aurrerakoi bezala edo, jo genitzakeenak. Gaineraketan, denetarik daude, baita interes komertzial hutsengatik ari direnak ere.

Mugimendu horren jatorria bilatu behar bagenu, duela zortzi bat urte Italian zenbait mobilizazio, kolektibo, borroka eta mugimenduk izan zuten gorakaldiaz hitzegin behar genuke. Sektore horietako bakoitza bere Irrati Libre propioaren atzetik saiatu zen, eta horrela zabaldu ziren zabaldutako piloa. Halere, Irrati Libreekin batera, kristoren irrati komertzial mordoa ere sortu zen eta horiek neurri handi batetan itzal handia eman zien Libreei, konpetentzi mailan besterik ez bada. Horrezaz gain, ez dugu ahortzi behar Irrati Libreak oso perseguituak izan direla Demokrazia Kristianaren gobernuen aldetik.

Askotan itxi izan dituzte Irrati Libreak, baita arduradunak gartzelara eramane ere, baina hainbat eta hainbat borroka eramane ondoren gaur egun tolerantzia giroa dago. Halere, tolerantziarekin batera, nolabaiteko estankamendua ere nabari zaie Italiako Irrati Libreei. Esan behar da ere italiarrak izan direla gehien experimentatu dutenak eta irratiak biziagoak bihurtzen gehien ahalegindu direnak. Bi kasu ikusgarri aipatuko ditugu: Boloniako «Radio Alice», artearengandik hurbilago dagoen modu surrealista baten alde saiatu dena; eta Romako «Radio Lilith», emakumeek bakarrik gestionatutakoa.

nerako, beste irrati bat zegoen zabal-tzerakoan, tramankulu elektroniko guztiak prest eta ondetarako bidean: «Eguzki Irratia». Irrati honen asmoa ez zen irrati musikal bat egitea, bere aurrekoaren antzera; irrati honen sorrera talde ekologista eta alternatiboek hitza emateko beharizanean kokatu behar da. Halere, «Radio Paraiso» itxi zutenean, presaka emititzen hastea erabakitzen dute, bere irratsaioetan «Paraiso»-koei ere lekua utziz. Protesta modura edo. Abentura berri horrek ez zuen gehiegi iraun: hamar egun justu-justu. Berrirori ere polizia eta prezintoak.

Itxialdi eta bortxazko bolada horrek bere ispilua dauka ere Valencian Herrialdeetan eta bertako «Radio Klara» izan zen gobernu sozialistak itxi zuen hirugarren —eta oraingoz azken— irrati. Bolada horren ondorioz izugarritzko mugimendua sortu da, eta hasera haietako aldiaren ondoren, hitzegin daiteke bigarren aldi baten aurrean gaudela, beste boom berri baten aurrean. Dena dela, beste boom berri horretaz hitzegin baino lehen, Gobernuak alde batetik eta Irrati Libreek bestaldetik zein argumendu erabiltzen dituzten argitzen saiatuko gara.

BATZUEN ARRAZOA ETA BESTEEN AITZAKIA

Irrati Libreek emititu ahal izateko erabiltzen duten argudio bakarra da goekien eskubidea eta askatasuna izan da. Espainiako Konstituzioan 20. artikuluan aipatzen dena, hain zuten ere. Baina argi eta garbi dago.

arrazoi hori teoriaskoa baino ez dela, zeren horretaz aparte 1979. urtean guzti hori erregulatzeko lege bat sortu bait zuten, eta lege horren ondoren 1981. eta 1982. an lizentzien banaketa egin zen gobernu zentrala eta Generalitateen eskutik. Lege aldetik, beraz, babes faltarik gorriean aurkitzen dira Irrati Libreak. Eskubide etiko eta teorikoetan apoiatzerik besterik ez zaie geratzen.

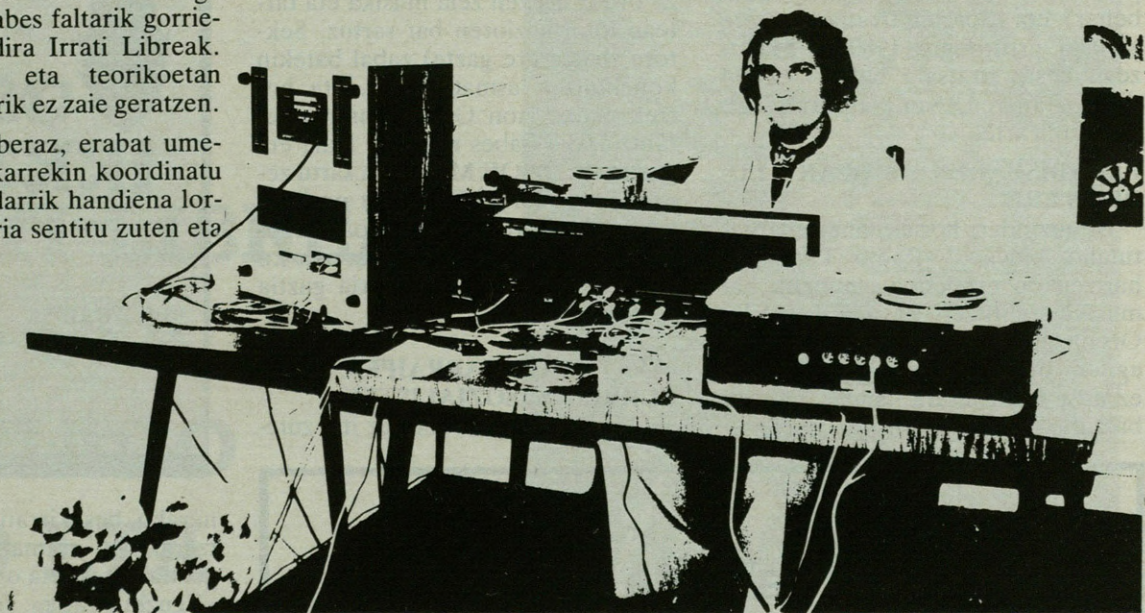
Lege aldetik, beraz, erabat umezurtz direnez, elkarrekin koordinatu eta ahalik eta indarrik handiena lortzeko premia larria sentitu zuten eta

horretarako baita biltzen hasi ere. Konkretuki, Maiatzaren 21 eta 22an bildu ziren Madrilén Estatu osoko irratia, eta beren funtzionamenduz, ezaugarri berezietaz, eta kobertura legalaz mintzatu ziren (edo mintzatzen hasi ziren, hobe esanda).

Konklusiorik garbienak: Irrati Libre bat zer den definitzea, eta elkarrekin koordinatu beharraren agerpena.

ELKAR GAITEZEN, ETA BIBA ZUEK

Koordinatze lan horren barnean,

Irrati libreak Alemanian

Alemania Fedérala da estatu poliziakoaren eredu garbiene-tako bat, eta horren ondorioz irratien munduan Estatuak dauka ia monopolio osoa. Horrek expikatzen du neurri handi batetan zergatik ez duten sufritu Alemanian Italian edo Frantzian bezain desarroilo oparoa. Irrati Libre bat muntatzen duenak bost urteko gartzela ere jasan dezake eta poliziak metodo elektroniko sofistikatuena dauka emisioak detektatzeko.

Hala eta guztiz ere, etxe okupatzaileek eta mugimendu antinuklear-ekologikoan dabiltzanek askotan egin diote Estatuari desafioa. Gauzak adierazteko hain behar gorritan dauden mugimenduetan, diruaren arazoa bigarren planu batetara pasatzen da, eta normalean ez da izaten —beste askotan ez bezala— hori problema larriena.

Poliziari ihes egiteko erabiltzen duten sistema bi kolektibo bereztean datza: erredakzio kolektiboa eta emisio kolektiboa. Programak kasetetan grabatzen dira, eta beste jende guztiz desberdin bat emisioaz arduratzen da. Emisioak alde aurretik prentsa alternatiboaren bidez anuntziatzen dira. Kontutan hartu Alemanian egunkari eta aldizkari alternatiboak 390 dira, arlo horretan daduden erraztasun legalak direla medio. Hori bai, iraupena 10-15 minutukoa baino ez da, horixe baita da poliziak emisora lokalizatzeko behar duen denbora. Fama-tuena «Zebra Irratia» deritzona da, hainbat urtez Bremen herrialdean aritu ondoren sekula harapatua izan ez dena.

Euskadi mailan dagoeneko bi batzar egin dituzte, eta horren emaitza bezala Euskadiko Irrati Libreko Koordinakuntza eratu zen. Hemendik aurrera, Gobernuaren erasoei etabarreri erantzun azkarrago eta fuerteago bat emateko aukeran egongo dira.

Koordinazio horretatik deribatzen den pausu inportante bat sare informatiboarena da. Hau da, berriak bildu eta emateko sare alternatibo eta paralelo bat montatzeko beharra ikusita, haren posibilitateaz eta gainerakoez lanegiten hasiak dira Koordinakuntzakoak.

Irrati guztiek batera gargi utzi nahi izan dute «Paraiso», «Eguzki» eta antzekoen ixteak arrazoi politikoak besterik ezin ditzakeela izan. Izan ere, F.M. kanaletan eta hogeitamar kilometroko inguru batetan 65 emisora egon badaitezke, garbi dago minimo hori ez dela urrutitik ere bete.

Beraz, arrazoi teknikorik ez dago. Hori bai, kontrol tekniko baten derigorrezkotasuna ere guztiek ikusi zuten argi bezain garbi. Izan ere, emisora asko kontzentratzen diren lekuetan (Madrilen, esate batera) problema tekniko dexente sortu omen dira interferentziekin etabar.

HIRU JATORRI DESBERDINETA-TIK ABIATURIK

Euskal Herrian gutxienez 16 proiektu daude Irrati Libre bat muntatzeko asmotan. Horiek dira, hain zuzen, Koordinakuntza horretan bildu direnak. Badirudi benetan indartsua datorrela Euskadiko bigarren uhin hau. Ikusi behar proiektu bakoitza zertan geratuko den, baina aurrerago jo aurretik agian kome-niko zaigu zeintzu diren irrati bati «Irrati Libre» izena ematen dioten ezaugarriak. Madrilgo asanbladan hartutako erabakien arauera hauek dira baldintzak: ez-profesionala izatea, funtzionamendu autogestionarioa, autonomia presio-talde guztietatik, publizitate-rik ez, eta zapalkuntza guztien kontra eta bizimodu alternatibo baten aldeko komunikazio modu batetan oinarritua.

Artikulatzen ari diren irrati-arten, hiru jatorri guztiz ezberdin berez daitezke. Lehenik, beren oinarri nagusia musikan daukatenak (esate baterako, «Paraiso Irratia»). Gero, abiapuntua mugimendu alternatiboetan daukatenak («Eguzki Irratia», «Zintzilik Irratia», adibidez). Eta, azkenik, auzo baten inguruan montatutakoak, auzo horren problemak bereziki ikutuko dituztenak (Gazteizko Zaramagan badago horrelako bat).

ETA IPARRALDEKOEKIN ZER?

Ondoren aipatuko ditugu Euskadiko Irrati Libreen Koordinakuntza horretan bildu diren talde guztien zerrenda. Pentsatzen dugu interesgarri izan daitekeela jakiteko ea norbere herrian badagoen horelako proiekturik (eta ez badago, mugitzen hasteko agian): Nafarroatik, «Paraiso», «Eguzki Irratia», «Paranoia», «Cocodrilo», «AQSPD», «Queen »,

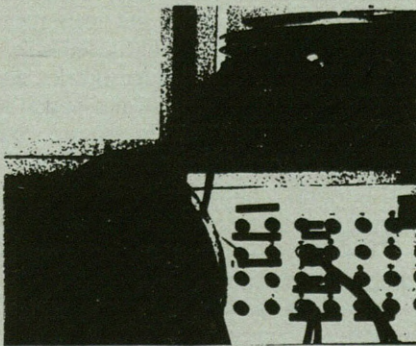
Irrati libreak Frantzian

Frantzian horrelako irratiak sortzen hasi zirenean, batere estalpe legalik gabe izan zen —ia beti bezala—. Halere, ixteko saio guztiei aurka egiteko ez dute ia behin ere kemen handiegirik gastatu behar izan. Horren arrazoia mugimendu ekologistak izan zuen arrakasta eta horrek ematen duen ko-bertura elektoralak.

Konkretuki, 1978.rako 120 emisora ari ziren onda alternatibotan berena eskaintzen, eta interferentziak, epaiketak, itxialdiak, etabar, hor baldin bazeuden ere, erdi legaltasuneko egoera batetan gelditu ziren. Eta gaur arte. Areago, Irrati Libreen mugimendua sendotuz joan zen, baita organizatu ere A.L.O. izeneko erakundean (Onden Askapenerako Erakundea). «Interferentziak» izeneko aldizkaria ere argitaratzen hasi ziren garai haietan.

Azkenetako, emisora askok gai ekologista baino askoz areago joan ziren, zabaldu egin zuten beren eremua eta gaur egun denetatik aurki daiteke: auzotakoak, feministak, etabar.

Gobernu frantsesa eskurik hartu gabe mantendu da gaur arte. Halere, posibilitatea dago pribatizazioa bultzatzeko jarrrera har dezan, eta horixe da etorkizunerako Irrati Libreek duten arriskurik handienetakoa. Irrati komertzial pribatuak indartuzgero, onda guztiak bete egingo lituzkete berehala, eta konpetentziak ez du sekula ere barkatzen.

«Lizarra», «Xarrozin» eta «Zabarra»; Bilbotik, «Kalaña», «Biak», «Txomin Barullo»; eta Gipuzkoatik, «Askatasuna», «Ostadar», «Txan-txangorri», eta «Zintzilik Irratia» (Orereta). Hutsune nabari bat dago guzti horietan, eta badirudi inor ez dela konturatu gaur arte: Iparraldekoena. Izan ere, Iparraldean badira Irrati Libreak ere (edo parekoak besterik ez badira). Zer dela eta, gelditu dira Koordinakuntza horretatik baztertuak? Jakin badakigu problema legalak eta administratiboak ez direla batere berdinak eta han ez dituztela klausuratzen (ikus. Frantziako egoerari buruzko lauki berezia), baina «Euskadiko» hori izenean ipintzeak ere...

Iparraldeko irrati-eri buruz bestetan argitaratu izan dugu berririk eta ez goaz horregatik hori gehiago astintzera. Lekua, izan ere, konturatu ere egin gabe joan egin zaigu. Hori bai, Iparraldeko Irrati Libreek euskarari ematen dioten pisua imitatzeakoa litzateke hemengo emisoretan. Horixe bait da hemengo punturik beltzena.

J. L.

BERRIZ ERE KALE

Lan arazoengatik inguruan dabilten istiluek grafikagintzako enpresak ere ikutu dituzte, greba bat sortu delarik. Guk badugula beti ipurdian zuloa!

Zer esan irakurleorri? Sentitzen dugula, barkaiezaguzula eta astero kaleratzen saiatzen jarraitzen dugula. Erreza ez bada ere.

haurrak ikusten duena

lapitzaren arauera

HAURREN MUNDUA MARRAZKIEN BIDEZ

Haurrak txiki txikitatik hasten dira lapitzak uzten dituen marra horiei gusto hartzen. Marrazkietarako zale-tasuna haurrengan ez da normalean gehiegi zirikatu beharreko gauza. Ikusgarria da, halere, nola haurrak egin duen marrazkitik abiatuz zen-bait detaileren bidez haur horrekek

zer ikuspegi daukan jakin dezakegun. Halako detaileren bidezdatu bat ate-ra dezakegu egin duen haurrari bu-ruz, eta beste detaile haren bidez bes-te bat.

Haurrek egindako marrazkien mundu horretan sartu gara, beraz,

baina oso modu praktiko batetan. Zortzi urteko sei haurrek egindako marrazkiak hartu ditugu eta bat bes-tearekin alderatuz detaileak desku-britzen saiatu gara. Lan horretan la-guntzaile, Paco Palacios izan dugu, ofizioz irakaslea —nola ez— eta horre-lako ihardueretan dexente ibilitakoa.

Paper zuria haurarentzat nolabaiteko desafioa da; haurrak papera zuri ikus-ten duenean lapitza edo boligrafoa hartu eta zerbait marraztu edo idazteko go-goia sentitzen du. «**Haurrak urtebete duenetik iadanik, gustoa aurkitzen du bere eskuaren mugimenduak paperean uzten duen marka horretan. Ihardute horretan aurkitzen duen atsegina da bere munduaren ikuspegia paperera pasatzera erama-ten duena**». Pentsa liteke beraz klabe edo giltzarri batzu emanda munduaren ikuspegi hori interpretatzea ez dela zaila izango.

Gure gaurko kasu honetako haurrei ondoko hau proposatu zitzaien konkre-tuki: atsedenaldira gimnasioan egindako joku batzu gai bezala hartuta nahi zu-tena egin zezatela. «**Oso elementu inportantea da lokal itxi bat izatea. Normalean haurrari esaten badiozu marrazki bat egiteko ia beti hasiko da etxea, eguzkia eta antzekoak marrazten. Hemen ez, leku itxi bat delako**». Agertuko diren elemen-duak, beraz, oso mugatuak izango dira, eta jendeak toki handiago bat dauka.

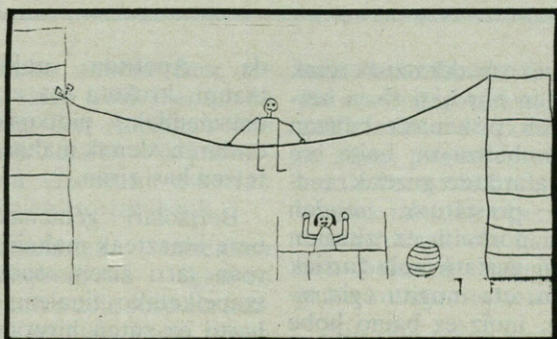
«**Bada beste detaile bat kontutan hartu beharrekoa, hau da, umeak ez dira kriti-koak marrazki bat egiterakoan. Honekin esan nahi dut ez dutela perfekzio forma-lik edo kalitatezko minimorik bilatzen**». Paco Palaciosen esanda, horrek adierazi nahi du haurren marrazkiak goitik behera espontaneoak direla, haurra paper zuriaren aurrean jartzen denean ez duela inongo aurreiritzi estetikorekin joka-tzen.

Ondoren ikusiko ditugun marrazkietan, beraz, desberdintasun nabarmenak egongo dira haur batzutatik besteetara. Batzuren esperientzia erabat desberdi-na izango da besteenarekin parekatuz gero. Batzuk pisua pertsonengan jarriko dute, besteek objetuetan. Etabar, etabar. Onena, behar bada, gutxiago hitzegi-tea eta praktikara pasatzea izango da.

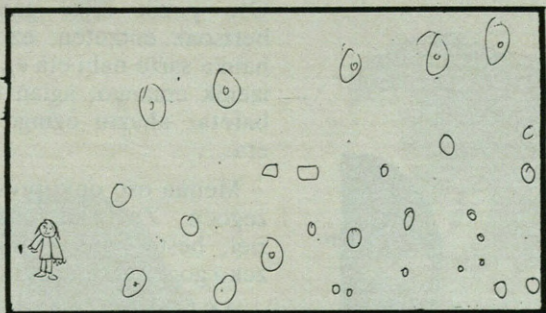
Azken ohar bat, hori bai. Nahi genuke pretentsiorik gabeko lantxo hau gauza puntual batetan ez geratzea. Horretarako, aski da gogoratzea edozein haurrare-kin aplika daitekeela marrazkien irakurketa hau. Eta, gainera, ongari izan dai-tekela, askotan hain ulertezina gertatzen zaigun haurren munduan ahalik eta hobekien ezagutu ahal izateko.

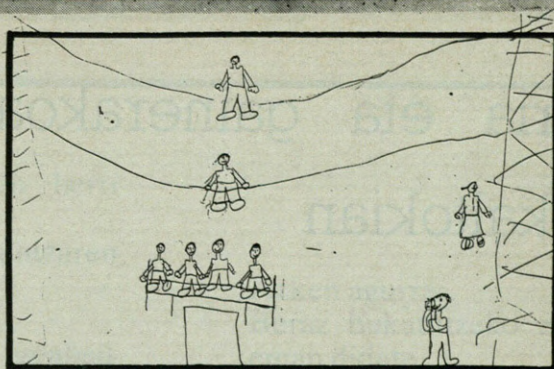
1. Marrazki zaila da ulertzeko. Giza itxura duten forma simetriko batzu daude, eta forma horiek zerbait egiten dute, baina mogimendu hori oso murriztua ageri zaigu, oso sinplifikatua. Figura nagusi bat dago, eta beste batzu bigarren maila batekoak. Haur honengan talde ikuspegia emateko posibilitaterik ez duela antzematen da.

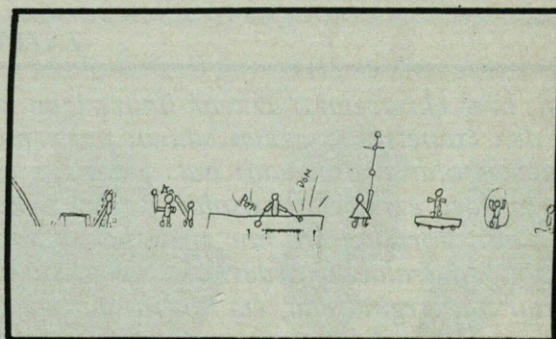
3. Marrazki hau ongi marrazten duen haurraren kasua da. Garbi dago paperean azaldutako errealitatea haurrak duen ahalmen grafikoaren arauerakoa dela. Kasu honetan, beraz, marrazki hobeago da baina balore emozionalak, halere, desagertu egin dira. Aurreko marrazkiak kaskarragoak ziren baina emozio gehiago sujeritzen zituzten. Hemen, berriz, elementu analitikoak ageri dira, dena simetrikoa da eta figurak garbi garbiak dira.

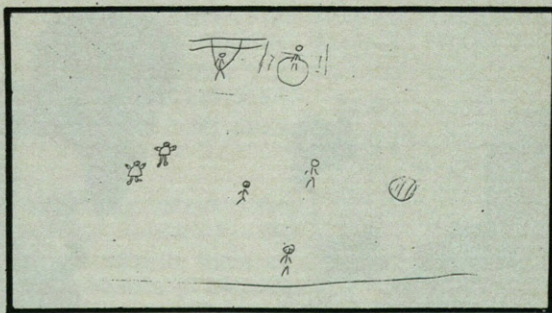
5. Marrazki honen egileak ez dauka marrazteko ahalmenik eta ondorioz oso posibilitate gutxitako expresioa sortzen da, ingurua apurtu egiten da, Garbi azaltzen da haur hori ez dela taldean integratua sentitzen, eta horrexegatik taldeak ere ez du motibatzen, Expedientea bete besterik ez du egin kasu honetan. Erlazio afektiboen indarra nahikoa ez denean, formak disgregatu eta apurtu egiten dira.

2. Aurrekoarekin kontrajarria koka genezake. Hemen taldea elementu bezala askoz inportanteagoa da. Hemen ematen den ikuspegia, haur multzoak talde bezala egin duena da, aurrekoan ez bezala. Areago, adinekoari (irakasleari) ere lekua utzi dio, eskuinaldean behean, argazkiak ateratzen ari delarik. Hori inportantea da haurren taldetik kanpo dagoen elementu bat delako.

4. Laugarren marrazki honetako gauzarik interesanteena elementu dinamikoaren agerpena da. Hau da, mugimendua, akzioa edo soinu berezi batzu zenbait detaile konkreturen bidez adierazten da. Kasu honetan, «pon, pon» idatzi du eta mugimendua adierazteko marra berezi batzu egin ditu, hori guztia aberasgarri delarik. Egunerokotasunaren aldetik egindako ikuspegia izango litzateke beraz, bakoitzak bere aldetik zer egiten duen.

6. Hemen haurren figurak oso sinplifikatuak azaltzen dira baina garbi azaltzen da bi multzo desberdindu nahi dituela. Batzuren gorputza marra batez seinalatzen du, eta besteak askoz osotuago. Beraz, marrazki agertzen zaigu neska horrek beste neska batekin izandako jolasa dela hor nabarmendu nahi izan dena.

J. L.

Afaria eta gainerakoa izan zan «Arranobeltza» euskaltokian

Bertsolari finalistei omenaldia Donostian

ZAZPIKI

Bai, bere ekintzetako azkena hauxe izan zen, joan den txapelketan azken saioan parte hartu zuten bertsolariei omenaldi bat. Hala ere esan beharra dago ez zirela bestsolari horiek bakarri etorri, gau horretan ere hor ziren bertsotan eta afaltzen, Iparraldeko ordezkari bat Alkat, eta nafartar bat Argiñarena, eta hauen ondoan eserita Josu Zelaia bertsolari gaztea. Bai, Zelaiaik parte hartu behar zuen nahi eta nahi ez: nola ez gonbidatu afarira, astero egun batez bertsolari ikastaroa ematen aritu den Josuri. Agian anekdota edo «eco de sociedad» bat besterik ez da izango baina esan beharra dago konbidatuak zeudenak bertsolariak eta beraien emazteak zirela, eta gehienak lagundurik etorri zirela.

Gaueko bederatzi t'erdia inguruan hor hasi ziren bertsolariak piskanaka heltzen «Arranobeltza»ra, baita ere beste afarikide guztiak, mahaiak prestatuak zeuden baina, norbaiti ez zitzaion gehiegi gustatu nola jarriak zeuden, eta mugitu egin zituzten, inoiz ez baino hobe berandu egitea, benetan giro majoagoa lortzen laguntzeko mahaiak mugitu egin behar ziren.

Etortzen zirenek, barra ondoan pintxo batzu eta ardo piskabat edateko aukera zuten, eta esan didatenez «zelebrazio» haundietan ere antzekorik egiten omen

da. Apetitoa irekitzeko txanpi, kroketa eta errusiar entsaladilako pintxoak jan ondoren, denak mahaiak betetzen hasi ziren.

Bertsolari gehienak eta bere emazteak mahai berberean jarri ziren, ondokoan txapelketako finalean parte hartu ez zuten hirurak. Minutu pare batetan mahai guztiak beteta aurkitzen ziren eta berehalaxe jende guztia afaltzen hasi zen lehendabizi marisko krema, gero arkumea eta bukatzeko tarta eta ohizkoak diren kafea, puroa eta kopa.

Afaltzen zeudenen artean intelektualen bat ere ikus-teko aukera izan genuen. Oso pozik ikusi genituen bertsokaik entzuten, ez dugu hanka sartu nahi eta ez dugu izenik emango, agian baten batetaz ahaztu egingo gara eta...

Menua oso ongi prestatua zegoen. Zorionak sukaldari-iei, beste batetan ingurat-zeko gogoz etxeratu ginen.

Afalostean «Arranobel-tza»ko bazkide batek, oroit-garri bana eskeini zien bertsolariei eta zorionez ez zen «entrega zeremonial» bat izan, hau da, ez genuen musu edo antzekorik ikusi. Zuek bai zaretela «nor-mal»ak.

Oroitgarria jaso ondoren gaueko lehenengo bertsokaik

Arranobeltzara eto-
 rritze ko
 ziren gure baiezkooak
 iruditzen zait bildu
 gerala
 txit euskaldun
 legezkooak
 erregaliak jaso ditugu
 zilar edo urrezkooak
 gizonezkooak kon-
 forma gaude
 berdin ema-
 kumezkooak
 (Tomin Garmendia)

Libre nahi dun herri
 batek
 nahi du hizkuntzaren
 jabe
 ez bat ez bestea
 gureztatzen bait
 nahigabe
 sozialistak Franco
 ondoren
 ohiak jarriak hor daude
 hizkuntza ez daite salba
 gerla irabazi gabe
 (Xabier Amuritza)

Azken agurra:
 Beraz bukatutzeko era
 eman didate
 Baizren nahiko bertso
 bazen borondate
 halako saioekin ez da
 inor kalte
 agur anai arrebak nahi
 duzuen arte.
 (Lopategi)

entzuteko aukera izan ge-
 nuen, saioa ireki zuena hain
 ezaguna den Azpillaga izan
 zen, eta Zelaiak «Arranobel-
 tza»ren izenean eskerrak
 eman zien etortzeagatik.

Bertsolariek bazekiten
 «Arranobeltza»n ikastaro
 bat ematen zela Josu eta bertsoren batetan bota zioten
 ikusi nahi zituztela fruituak,
 normala den bezala ez zen
 inor ausartu bertso bat bo-
 tatzera txapeldunen aurrean.

Hasieran esan dugun be-
 zala gehienak bere ematze-
 ekin etorri ziren afari hone-

tara, baina Txomin Garmen-
 dia eta Peñagarikano ezkon-
 gaiak izaki, eta bakarrik etor-
 rri ziren, pentsa dezakezen
 bezala bertsoan ari zirenean
 beraiek izan ziren pertsonaia
 «sona»tuenak eta han gine-
 nok bakarrik dakigu zein
 gauza entzun zituzten.

Oso saio polita eta nahiko
 luzea eskeini ziguten Lasarte
 eta Garmendiak, pentsa eza-
 zue zein zen erabilitako gaia,
 bai?... hauxe bai, azertatu
 duzue.

Agian zorrotzegiak izango
 gara baina momentu batetan

gehiegi gustatu ez zitzaigun
 zenbait ikusi genuen, batzu
 abesten hasi ziren, arrazoirik
 ba ote zegoen hori egiteko,
 bai? Ez? batzu ziotenez bertsolariek abesten zuten bitartean ba norbaitek egin zuela eta...

Zenbait gaik batzutan polemika sor dezakete, eta oraingoan istilurik sortu ez bazen ere bertsoren batetan entzun genuen gehiegi gustoko ez zitzaigun zerbait, mutil zaharrak neska bila dabilzala eta zergatik ez montatu feri bat emakumeak saltzeko, zer emakumea objektu bat besterik ez ote da, zergatik ez jarri salgai mutil zaharrak. Emakumea aipatzen dugu eta benetan orain ere optimistak izan beharko dugu, entzun duzuen «cam-

bioa» heldu zaigula. Ba ea noizpait ohartzen zareten emakumea azpian eta gizona gainean egotearen postura alda daitekela.

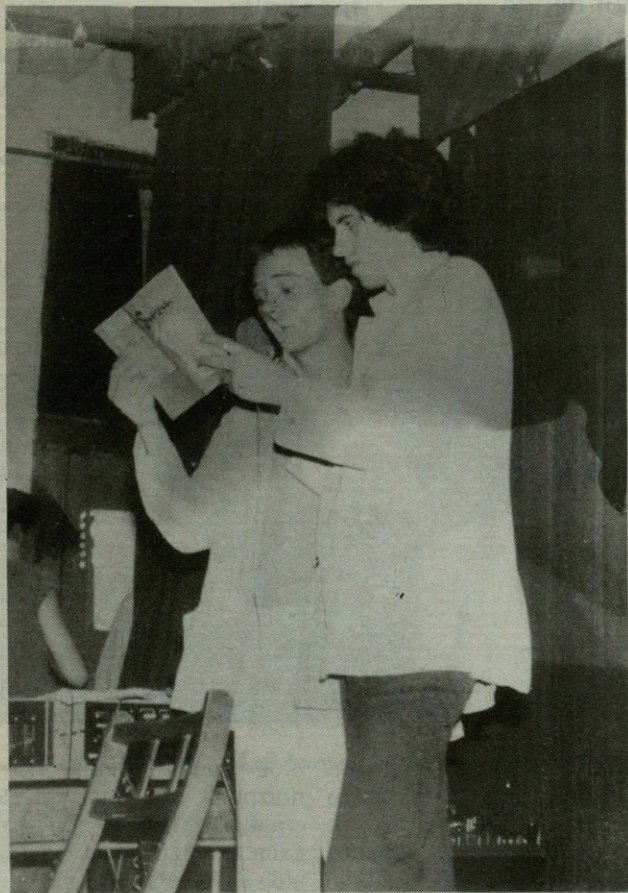
Beno, ez dugu askoz gauza gehiagorik esateko, esan genezake oso gau ona pasa genuela han bildu ginenok eta betiko leloa: hurrengo egunean lanera joan ginenok oraindik ia bertsoak eginaz joan ginela.

Lerro hauen bitartez mila-esker «Arranobeltza»koei honelako ekintza antolatzeagatik, aurrera jarrai dezatela eta datorren ikastaroan ea bertsolaritza ikastaro serio bat montatzen duten, honekin ez dugu esan nahi beste gauzarik egin behar ez dutenik, baizik eta lanean jardun dezatela. ■

SUSA literatur taldekoen saioa

Poesia errezital bat... besterik?

Joan den ostegunean aurkeztu zuten SUSA taldeko partaideek lehenengo aldiz beren poesia errezitala. Lehenengo aldiz diogu, ze bigarrenkoz ostiralean eskaini baitzuten, eta itxura denez Euskal Herri osoan jira edota buelta bat egiteko asmotan baititugu.

Lehen ere, orain dela urtebete oso oker ez banabil, egin zituzten SUSAKoek errezital deitzen dituzten horietako pare bat emanaldi. Oso diferenteak izan ziren biak, aurrenengoa Tolosan, bapatekoa, espontaneo, tranparik gabekoa, bigarrena Donostian,

oraingo honetan izandako areto berorretan, askoz ere Donostiarrago, modernoago, teatreroago... Ez dakit ondo zein den diferentzia bien artean bainan bigarren honetan «montajeak», «espektakuloak» gehiago pri-matzen zuen; espektakuloa une oroz gainditzen zi-

tzaion testuari, poesiari. Dena dela orduan ez zen ezer komentatu eta tira (egia esan ez ginen lagun asko izan montaje hartaz enteratu ginenak).

Oraingo honetan ikusi dudanarekin geroagoxeago hasiko natzaizue. Egon pis-kat! Aurrena zera kontatu nahi nuke, zein den SUSA-taldekoen errezitalak emateko grina horren jatorria; ea zergatik nahi duten Euskal Herria beren errezital poetiko horiekin inundatu (blaitu, busti, lokastu...) alegia.

Bada, besterik ez bada ere pare bat arrazoi badira horretarako: bata da SUSA-8 zortzigarren zenbakia argitaratu dutela eta hori saltzeko nolabaiteko karanbolak egin behar dituztela. Hau da ez omen zaie aski kanal normaletatik ibili, hots, liburudendan aldizkaria utzi eta nahi duenak erostea. Ez omen da aski. Beste bide batzuk erabili behar omen dira: oye tu el de de la nariz! Zein, ni? Bai, tori errebista bat atera diagu eta erosi egin behar duk! Bada, hori omen da gutxi-asko jarraitu beharreko bidea literatur aldizkari bat saltzeko. Hau da, jendea errezitalara ekarri, eta gero esan: bueno hor kanpoan mahaitxo bat jarri dugu... Ejem, mahai horren gainean aldizkari batzuk topatuko dituzue... SUSA... erosi nahi baduzue... Betikoa!

Beste arrazoiak poetikoa-goa izan daiteke. Ez dakit nik ba nola esango nizue-

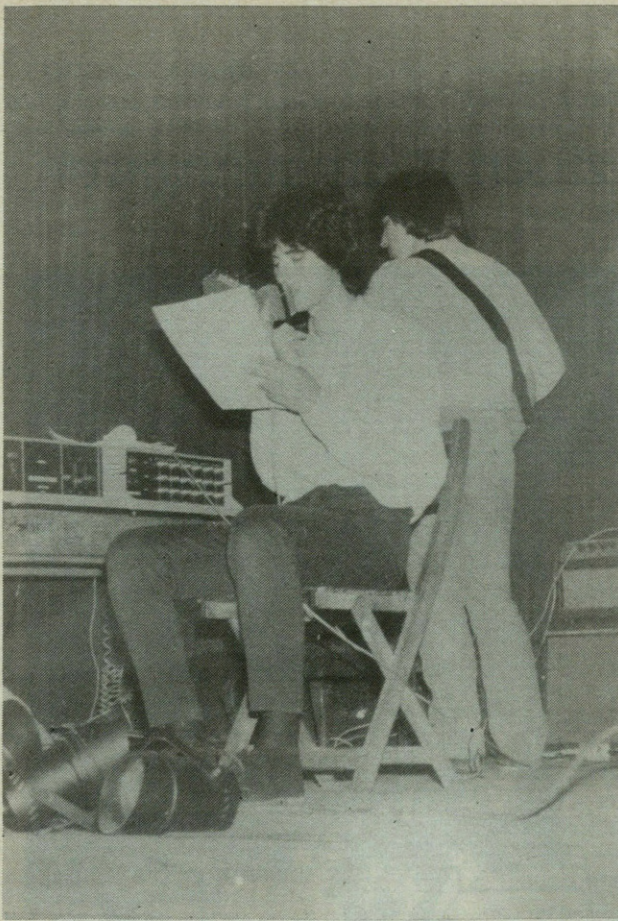
ken, leikena da gau batez izarrak eta ilargia ikustea, leikena gau isila, ederra, polita izatea, leikena aldamenen neska politen bat dastatzea... joe! zer gehiago nahi duk?, horrelako bat pasa eta errezital pilo bate-tarako kargatu dituk bateriak. Ba, leikena duk hauei ere antzeko zerbait gertatzea. Enfin, Serafin, txorakeriaren edadea ere pasatzen dela ta...

Behin joan nintzen azokara

Has gaitezen besterik gabe joan den osteguneko errezital horretan zer ikusi nuen edo ahal dudan modura aditzera ematen. Halaz eta guztiz ere esan dezagun hasi baino lehen errezitala edo delako hori esan baino dextente beranduago hasi zela. Betikoa!

Errezital, shou, edota espektakuloak, hiru osagai zitu-ten: Musika (zuzenean, kajarritmos eta kitarra elektriko bat), Esketxak (edota teatro antzeko aparizio labur batzuk, SAKA-NA taldekoak omen ziren), eta Errezitauak (hau da, poemak edota ipuin edo narrazio, enfin, gauza orien irakurketa).

Osagaiak horiek izanik espektakuloaren egitura honelakoxea zen gutxigorabera: eszenatokian bi aulki, argi morea, kajarritmosa tip-tapa-tip-tip, tip-tapa-tip-tip, filmina bat (laugarren osagaia izan zitekeen hau, zer, diaposibena: denak erotikoa, edo antzekoa), kitarra elektriko hasten zen akorde diferentekin okasio bakoitzean, SUSA taldekoren bat agertzen zen mikrofonoa zegoen aulkira, mikrofonoa hartu, eserita edo tente norberaren esku zegoen, eta poemari hasera ematen zion. Gutxigorabera honela zen. Noizean behin, errezitatuari zegokionean edo, bi edo hiru lagun agertzen ziren, bai, zera, teatro edo egitan zuten horiek, muxu

bat eta batzutan istoria lu-
xeagoko bat egin eta hoz-
pa!

Suposatzen da haseren
irakurritako poema kendu-
ta, Miranderena baitzen
hau, «Oianone», oso oker
ez banabil, eta azkenekoa,
Nemesio Etxanizena (eroti-
koa hau- ere), bueno bada,
bi horiek kenduta suposa-
tzen da irakurri zituzten
gauza guztiak bakoitza ira-
kurri zuenarena zela.

Ez dut uste orain arte
gaia, edo letimotiva, edo
errezitalaren ardatza zein
izan zen esan dizuenanik,
edota dagoenerako antze-
man didazuen, bainan ba-
daezpadare, ez dadin gerta
nik higatik, eta hik nigatik,
esango dizuet gaia erotis-
moa izan zela. Edo hobe
esan dezagun lizunkeria,
edo maitasuna, edo edozer
gauza. Baina ildo horreta-
tik bideratu zen dena. Ha-
sera haseratik. Erotismoa
deitzen dioten zera horreta-
tik, sujerentzia, giroa...

Oro har katxondeo giroa
hartu zuen guztiak, parre
egiteko modukoa. Lasai
egon, gazte hauek zer egi-
ten duten aditu, eta ale!,
etxera.

Erosi nuen...

Bainan, bueno, galdetu-
ko dit baten batek, guztiori
ondo zegok, bainan nola
egon zen asuntuba! ondo?,
gaizki? Eta erantzun behar-
ko nioke moduren batera
edo bestera. Errezitaletik
ateratzerakoan bat baino
gehiago izan ziren trantze
horretan jarri nituenak, eta
gehienek: bueno, ondo!,
erantzun zidaten. Handik
piskatera-hau ere gehienek-
igual luze xamarra gertatu
da!, esan zidaten.

Eta horrela botepron-
toan esateko hori zen gehie-
nen iritzia: ondo, gustatu
zait, luxe xamarra igual...
Bainan horiazaz kanpo
aurkitu nuen beste bateren
bat jeneralidadearen iritzi-
berberekoa ez zena. Bueno
egia esan konklusiotan oso

iritzi antzekoak zituen: gus-
tatu zait, bukaeran pisakat
aspergarria, eta horrela.
Baina honek esketx bakoit-
za aztertua zuen: hi hone-
kin pasa egin dituk, hau lu-
zeegia, beste hori motza,
e.a., e.a. Kritikatzan zuen
baita ere irakurtzaileak
nola ateratzen ziren eskena-
tokira: bat sartu, bestea
atera, enfin, oso monoto-
noa gertatzen zela alegia.

Kitarristari buruz ere
esan zuen zer edo zer, baina
tira, ez naiz orain akordatz-
en. Beste horretaz bai or-
dea, zera, horiek denak az-
tertu zituenean eta bere
analisisari amaiera eman
zioenean galdetu nion: eta
poesiak zer? Eta aurpegi
arraro batez begiratu nin-
duen. Nik nere artean: poe-
si erreztal batera joan gai-
tuk ba!, ezta? Eta erantzun
zidan munduko gauzarik
begibistakoen eta ebiden-
teena bezala: erdiak baino
gehiago ez dizkiat entendi-
tu ere egin baina, tira!
Ondo pasa diat, parre pis-
kat egin diat, eta kitto!

Nik nere zerbeza basoari
heldu nion eta tragoska bat
edan nuen segituan ahoa
okupatua ukan nezan, ez-
niezaion astakeriarik han
bertan aurpegira bota, en-
fin, nik ere parre piskat
egin nuela erantzun nion,
eta tira, hurrengo taberna-
raino.

Guztiarekin ere, oraindik
ere galdetzen badidazue zer
iruditu zitzaidan errezital

hori, honela erantzun be-
harko nuke. Gustatu zait,
parre piskat egin dut... eta
bale. Egia esan numerito
batzurekin dexente aspertu
nintzen (ez da hau zein zen
esateko ez ordua, ez tokia),
eta banan bana hasiko ba-
nintz seguru dexente akats
gehiago aterako nituzkeela.
Baina ez noa horretara. Ez
noa gauza kritiko bat egite-
ra, zer sentitu nuen dekla-
ratu besterik ez dut egingo.
Parra egin nuen, egia, gus-
tora batzutan, baina penaz
edo beste batzutan. Dena
esan behar da, lotsa ere
asko xamar pasa nuen. Eta
azkenik aspertu egin nin-
tzen (ni ere ze arrunta, nere
lagunak kontatu zizkidaten
gauza berberak sentitu ni-
tuen!).

Hutsunerik handiena
poematan topatu nuen: na-
rraketaren bat graziosua
zen, baina denbora guztiz,
maitea nun zira, nik etzai-
tut ikusten esateko, edo o,
o, o my love zenbat maite
zaitudan!, esateko... Hori
zela gaia? Bagenekigula
nora gindoazen? Bala, bai-
nan noizpait, joanaren po-
derioz besterik ez bada ere,
adituko al dugu horrelako-
ren batean tajuzko zerbait!

Hau izan zen SUSAs tal-
dearen errezitala niretzat.
Aldizkaria diferentea da,
arras diferentea. Bata aditu
eta letu bestea: hitzegingo
dugu gero. Gaizki esanak
barkatu etabar, etabar...

SANTABARBARA

Uztailaren 2a arte, euskal zinema amateurraren biltokia

Lekeitioko Zinema Bilera: «zinema ere euskaraz»

Azken urteotan euskal zinema munduan, bai amateurrean zein profesionalean, izugarrizko gorakada, sendotzea eta finkatzea bizi ahal zian dugu. Hor daude hainbat eta hainbat filme: Ikuskak, «Toque de queda», «El proceso de Burgos», «La fuga de Segovia», e.a.

Ekainaren 30ean eta Uztailaren 1ean eta 2an ospatuko da Lekeition VI. Euskal Zinema Bilera, amateur mailan garrantzitsuenetarikoa Euskal Herrian. Hori dela eta antolatzaileengana jo dugu, hona hemen lortutakoa.

ARGIA.— Zergatik Euskal Zinema munduan eman den hedatze hau?

ARGAZKI ELKAR-TEA.— Euskal Zinemaren sorrera ez da oraingoa. Gerra aurretik zein atzetik izan ziren ahaleginak filme batzuk eginez. Gero 1960 inguruan Gotzon Elorzak euskara hutsean egin zituen filme batzuk, baina 1963an eta 1966an Basterretxeak eta Larrukert-ek egindako «Pelotari» eta «Ama Lur», batez ere azken hau, izan ziren euskal zinemaren kontzientzia sortu zutenak. Harrez gero zaletasuna gehitu egin da, euskal kulturaren parterik izan ez duen zinemaz euskal gaiak eta arazoak azaltzeko, azken 5 urteotan mogimendu bat sortuz aprobetxatu ez dugun komunikabide hau gureganatzeko.

A.— Zestonan egiten denarekin Lekeitioko hau Euskal Zinema Bilerak Amateurrantzitsuenetarikoa izan daiteke, ez?

A.E.— Bai. Zergatik? Ba, gure ustez euskara gabe ezin delako euskal zinemarik izan, eta Euskalerrri osoan bilera amateur asko izan arren aipatutako toki biotan «euskaraz izan beharra» da nahita nahiezko baldintza bakarra, baldintza honek aparteko indarra ematen digularik.

A.— Boom guztiek halako bat dakarte eta gozetik gabea edozein herritan Euskal Zinema Lehiaketa bat antolatzeari ekin diote. Hau positibotzat jotzen duzue? Ez al duzue uste dirua botatzea dela?

A.E.— Euskaraz egiten dena ulertzen dugula euskal zinemaz esan dugu, beraz maila honetan bilera amateur bakar bi ditugu: Zestoakoa eta Lekeitioko hau. Besteetan ere izaten da euskal sailik baina erdal filmeak ere azaltzen dira. Orain, egia da lehiaketa gehiegi egiten direla eta gure ustez hau kaltegarria izan

daiteke filme gutxi egiten baitira, filmeok lehiaketa ezberdin gehienetan azalduz. Onuragarri litzateke lehiaketak egin beharrean erakusketak egitea, zenbat eta gehiago hobe, honela jende guztiari zabaltzea lortuko bait litzateke eta zuk diozun despilfarro hori ez zelako hainbestekoa izango.

A.— Gutxika gutxika izan arren ere filme kopuruek goruntz jo dute azken urteotan, baina aurreko bost bileretan ikusitakoan oinarrituz zer esan dezakezue kalitateaz?

A.E.— Kalitateari dagokionez asko aurreratu dugula esan behar. Gaiak aberastu, ugaritu eta zabaltu egin dira. Hasieran gaiak politikoak eta ekologikoak ziren gehien bat, baina orain egoera nahiko aldatu da eta gai oso ezberdinak ikus ditzakegu.

Filmeak landuagoak di-

rela nabari da: irudia, soinua, montaiak... Asko ikasi dugu. Honetan garrantzi handia izan dute honelako bilerek. Besteen filmeak ikusiaz ikasi izan dugu, gure teknikak hobetuz. Esperientzia ere nabari da. Zinema hizkuntza bat dugu eta hizkuntza guztiak bezala ikasi eta landu egiten da.

A.— Bultzatzen dituzte Eusko Jaurlaritzak eta Diputazioek bilerok eta bereziki Lekeitioko hau?

A.E.— Guk dakigunez Zestoakoak eta hemengoak laguntzak dituzte, baina lehiaketa ugaritze honek, dirua alferri ez gastatzeko, erakusketa eta lehiaketen arteko plangintza baten beharrean gaudela erakutsi digu eta Eusko Gobernua honetaz zertxobait egiteko asmotan ari dira.

A.— Zuek Argazki Elkartearen Bileratik kanpo beste ekintza batzuk ere egiten dituzue, ezta...?

A.E.— Kultur mailan irudiak esanahia daukala eta arlo honetan ezertxo ere ez dagoela gure herrian ikusirik hutsune hori betetzeko gauza batzuk egiten ditugu: argazki eta diapositiba lehiaketak, filmeak eman, e.a. Gure ekintzokoin aurrera egitekotan erakus gela bat ireki dugu Gizarte Etxean urtean zehar hainbat erakusketa eginez lekeitiarrekin beste lehiaketetako argazkiak, argazkilari famatuaren lanak, marrazkiak, e.a. ikusteko aukera izan dezaten.

A.— Eta ekintzon helburuetaz zer dinozkuzue...

A.E.— Gure asmoa eta gogoak zinema, argazkiak eta diapositibak bultzatzea da, hau da, irudiaren kultura, baina gure gogoan ez dago bakarrik irudiaren mundu hau; gure asmoa zinemagintzari lotuz euskara bultzatzea da, eta hemen dik kanpo guztiz kritikatua izan arren hor ekingo diogu «zinema ere euskaraz» baita gure eslogana.

A.— Aurtengo egitaraua aurrean izanik eta berari lotuz bete egia dela edo ematen du...

A.E.— Bai, gauza asko daude, baina beste lurralde batzuetako filmeak ikustea aberasgarri da eta gainera horrela euskaldunok eta euskal kultur munduan gabiltzanok geure kultur txikia sortu nahi dugula eta baserri giroan bizi garela dioten politikari batzuk zein oker dauden jakiteko aukera izango dute.

A.— Baina hala ere nahi ko borobildua ezta?

A.E.— Hori uste dugu, gure asmoa jendeak ikastea eta zinema amateur honengandako zaletasuna sortzea da eta.

A.— Besterik ba al daukazue?

A.E.— Guztion gustora ko izan dadila.

A.— Hor izango gaituzue.

EGITARAUA

EKAINAK 27. Super 8an egindako **Murciako 9** filme amateur.

EKAINAK 28. 16mm.-tan egindako **Murciako 8** filme amateur.

Filmeok aurkezteko **Manuel G. Sicilia de Llanas** Katedratikoa izango dugu gurekin.

EKAINAK 29. «Euskalerriko ibaiak bertako amorrainak osatzen».

Egilea: **Enrique Atxa**. 16 mm.-tan.

EKAINAK 30. Euskal Zinema Bilerak.

UZTAILAK 1. Euskal Zinema Bilerak.

UZTAILAK 2. Euskal Zinema Bilerak.

Egunero erakus gelan **Yugoeslavia**-ko **Zagreb** Film-eko marrazkien erakusketa bat izango da, bizidun marrazkizko filmeak nola egiten diren ikastekotan edo...

Egun guztietako pelikula emateak arratsaldeko 8retan izango dira.

Ivan el terrible

Politikaren eragina zineman

XVI. mendean gaude. Moscoviako Duke Handia den Ivan Vasilievich IV. Errusia guztietako Zar bezala koroatua izan da.

Bere lehenengo erabakia barrengo eta kanpoko traidore guztien kontra burukatzea izan da, baina honek boyardo eta apezteriarren artean deskontentua sortarazten du, eta hauek Ivanen izeba den Efrosiniaren gan beren babesa bilatuko dute, izeba horrek bere Vladimir semea eserita ikusi nahi bait du Errusiako tronon.

Ivanek, Kazango gobernadorearen aurka burukatu eta irabazi ondoren, gaitxo egonik, bere seme Dimitiri leialtasuna zin egin diezaioten eskatzen die boyardoek. Bere emaztearen hilketaren ondoren, herritxo batetara doa, eta ingelesak Errusiako kostaldetan lehorreratu direla jakin ondoren, Moscura itzultzea erabakitzen du.

Bigarren zatian boyardoekin duen aurre ematea garbiago azaltzen da: Horiek bera hiltzea erabakitzen dute, baina konplot

hori ezagutzean, Efrosiniaren semea jarriko du hiltzeko arriskuan, Estatuko zutabe bakarra bezala bera geldituz.

Baten bat harrituko da ia filme guztia kontatu dudalako. Ez da ene asmoa izan filmearen mamia agertzea, Einsenstein-en lan osoarekin honek duen erlazioa azaltzea baizik.

«Viva Méjico»-ren egileari dagokionez, bere lanak ia beti ardatz politiko bakar bat izan zuela kontutan hartu beharko genuke: Batasuna. Aberri batasuna (Alexander Nevski), Estatuaren batasuna (Ivan el Terrible) eta herriaren batasuna iraultzarako (El acorazado Potemkin - Octubre).

Aipatu bi filme hauetan herria bada pertsonaia nagusia, bere azken filmeak Stalin-en nortasunari zor zitzaion kultuaren inguruan kokatu beharko genituzke.

Artista baten lanak bere gizartearekin eta politikarekin duen erlazioa oso estua izan arren, ez naiz ni orain honetaz arituko, beste ba-

tzuk nik baino hobeto horretaz idatzi bait dute.

Dena dela, ez zen bera bere burua horrelako filmeak egiteko behartua ikusi zuen bakarra, kontexto zabal batetan sortu bait zen arte politika hura.

Errusiako historiaren pertsonaia indibidual guztien biografia pantailetara eraman zen, interesgarriak Pedro Handia, A. Nevski eta gaur aztertzen ari garen Zar-arena izanik.

Gure esperientzia laburra izan arren, politikan gaur balio duena agian, printzipio guztiak ukatuz, bihar leihu batetik bota beharko dugula denok dakigu.

Einsenstein-i halako zer-bait gertatu zitzaion «Alexander Nevski» filmearekin. Filme honengatik Lenin-en Ordenaz kondekoratua izan ondoren, filmea zirkulaziotik baztertua izan zen, nazi eta errusiarren artean itun bat sinatu bait zen. (Ezin dugu ahaztu filmea Erdi Haroko Errusiako herriak, teutonen arrisku aurrean, heroe horren ondoan bat egin behar zue-

la gogorazteko dei bat zenik).

2gn. munduko gerlak suposatuz paktu harren haustura eta alemaniarren etsakeriak zirela eta, baita eman zioten Einsenstein-i «Ivan el Terrible» arrodutzen has zedin.

Bere lehenengo zatia bukatu ondoren, Stalin saria eman zioten, baina bigarren zatia («la conjura de los boyardos») erakutsi ondoren, kritika asko jasan behar izan zuen, Ivan Hamlet-en antzeko ahul eta zailantzaz beteriko gizona bezala aurkezteagatik.

Filmearen errealizaziotik 13 urte geroago, Krushevek PCUS-eko biltzarrean errealismo sozialista kritikatu zuen eta geroztik pixkanaka pixkanaka ateak irekitzen joan zitzaizkion filmearen bigarren zatiari, 1958. urtean berrestrenatua izanik.

Politikoki kritikatu zioten bikoiztasun berbera azaltzen da ere zinematografikoki (Eite eta hondoa- ren arteko erlazioa aztertze-ko kasu interesgarri bat izan zitekeen hau).

Lehenengo zatia- ren eszena nagusietan Ivan indibidualizatua agertzen da. Une bakoitzean nabarmendu nahi duen pertsonaiaren arabera erabilitako pikatu eta kontrapikatuak eta argi jokoak xede garbi bat dute: Ivanen mitifikazioa.

Bigarren zatia, berriz, alde horretatik askoz naturalagoa da eta ia kontrapikatu bakarra Vladimir-en hilketaren ondoren agertzen da.

Einsensteinen maixutasuna planifikazio eta muntai- an gutxi balitz, Prokofiev-en musika zoragarria eta Nikolai Cherkasov-en interpretaketak ikusi behar- reko filme bat bihurtu zu- ten hau.

Bibliografia: Dirigido por, 87. alea Reflexiones de un cineasta. S. Einsenstein.

Xabier PORTUGAL

San Juan egunean, Donostian antzerkia

Iparraldetik «Xirristi Mirristi»

«Zoritzarrez, euskaraz antzesten duten taldeak ez dira maiz azaltzen...» Honela hasten da Euskal Antzerki taldeen Biltzarraren gutun bat. Bainan gutun berak Talde baten emanaldia aurkeztu du. Hego aldean pobre bagabiltza-Iparraldean antza ez da berdina gertatzen, eta han indar nahikoak dituzte lanean jarduteko. Honetaz idazten genuen, Biltzarreak iparraldean duen ordezkariarekin egonez gero, orain aste batzu, Daniel Landart optimista oso aurkitu genuen. Eta nonbait optimismo hori ez da ilusio bat, ekin-tza konkretuak baizik. Hain zuzen ere, obra bat: Xirristi-Mirristi.

Piarres Larzabalen lana

dugu Baionako talde honek aurkeztuko duena. Obrak eta taldeak, paperetan ulertu dugunez, izen berdina daramate: Xirristi-mirristi.

Egia esan taldea berria da, nahiz taldeko izen batzu ez izan hain berriak, eta obra honekin hasi omen dute bere abiadura teatrala. Zortzi pertsonak osatzen dute taldea, Daniel Landart animadore eta zuzendari dagoelarik; eta Larzabalén obrak Landarten eskua izan du zuzenketa lanean.

Iparraldean egiten den teatro motak betidanik izan du hango herri antzes lanen kutsadura, luzeak eta pisuak gertatzen zirela hemengo ikuslegoarentzat.

Larzabalen lana motxa da, ordubetekoa. Baserri giroan kokatzen da anek-

dota, «Xirristi mirristi gerranien plat...» oso esanahi zehatzik ez duen esalditik abiatzen da autorea anekdota arin eta klabe komikoan ateratzeko. Landarten eskuak eta egitekoak bizitu eta gaur egun behar duen indarra ezarri dio. Ordubeteko fartsa bat.

Obra Antzertin aurkeztuko dute, arratsaldeko zortziretan, San Juan egunean. Aukera eder bat, pasatzen ez uztekoa.

ORAINek ere Camus-en montai berria

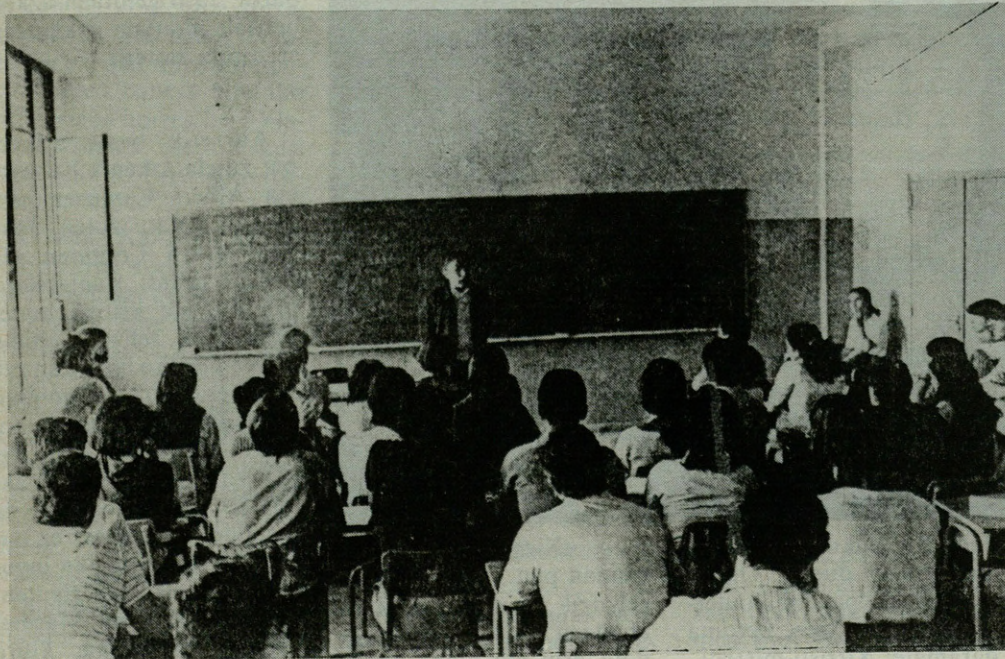
ORAIN taldea gure artean ezagunagoa da. Gipuzkoan dauden antzerki taldeen artean profesionalizazioaren alde pausoak ematen dituen bakarreneta-

koa, behintzat pauso argiak eta ondorio guztiz. San Juan egunerako ere obra berri bat aurkeztekotan dabilta. Jaso genituen azken berriak montaia azkentzen ari zirela zioten.

Aurretik beste aukera bat zutela azkenik baztertu eta Albert Camusen «los justos» autatu zuten. Joan den urtean Coppiten «El día que todas...» antzeslana prestatu eta kritika honez Euskaditik zehar zabaldu. Itxura honeko lana izan zen hura, eta honetan nonbait pauso kualitatibo eta kuantitatiboak eman dituzte. Idazlea ezagunagoa, eta aktore kopurua gehitu egin da bestalde, oso zehatz ez dakigu bainan hamaika inguruan dabilela esan ziguten; zuzendaritza lana Maribel Belastegiren kargu. Gure informazioak oker ez badaude Donostiako Príncipe Antzokian izango da aurkezpena San Juan egunean baita, bi funtzio eginik.

Ilabete osoa pasa dugu Donostian behintzat Antzerkirik ikusi gabe, hementxo taldeak bere lanez; eta halako batean bi, egun berean. Horrelako gauzak ulertzeko ez dit buruak ematen. Urrengo Argiara-ko bi emanaldi hauen inguruan informazio gehiago aurkeztuko dugu gure orrialdeetan. Berriak, elkarriketak eta abar. Orrialde hauetan.

UEU: ONGI AL GOAZ GURE UNIBERTSITATERUNTZ?

UEUko PRENTSA-BULEGOA

Azken urteetan bezala, Iruñean eta ohi denez, Larraona ikastetxean ospatuko da aurten Udako Euskal Unibertsitatea bere XI. Edizioan, Uztailaren 18tik 30era.

Dagoeneko, hamar urte dira lehen U.E.U. ospatu zenetik. 1973an Donibane Lohitzunen bildutako 80 partaide haiek osatu zuten U.E.U. hartatik hona badago egon desberdintasun ugari. Merezi du, beraz, ibilitako bideari begiradaxo bat emateak.

GUTXIENGO NAZIONAL BATEN UNIBERTSITATEA

Europako beste minoria

batzuk egindakoari jarrituz sortu zen Euskal Herrian ere Udako Unibertsitate bat eratzeke asmoa. Katalanek eman zuten lehen

urratsa 1969an Prada-n «Universitat Catalana d'Estiu» sortuz. Okzitaniarrak ildo beretik segitu zuten 1972an, eta hurrengo urtean Korsikarrek eta euskaldunok eman genuen pausua. Gogora datozkigu une honetan, J.M. Torrealdaik 1977ko «Jakín» en argitaraturiko erreflexioak, hots, kultur minorien Udako Unibertsitate hauek Unibertsitate ofizialen oposizioan sortu zirela.

1975ean eta Ustaritzen argitaratu zuen UEUK bere lehen manifestua. Agerpen honen sarreran haxe esa-

ten zen: «Unibertsitate berria, Euskal Unibertsitatea eskatzen duen gizarte berria abiadan dago gure artean». Nabaria denez, deklarazio hau, Franco hilzorian zegoeneko optimismoaz guztiz kutsaturik agertzen zaigu. Hurrengo urteko manifestuak, Euskal Unibertsitatearen beharra berrituz, UEU Unibertsitate paralelo bezala definitzen zuen, «urte osorako sortuko dugun herri Unibertsitatearen hasera gisa» (Ustaritz, 1976ko Abuztuan).

Iruñean lehen aldiz egin zen 1977ko UEUko agiriak Unibertsitate nazionala, herritarra eta euskalduna aldarrikatzen zuen, hau eratzeke Kongresu baten premia ere agertuz.

Urte honetan sortzen da, bestalde, Unibertsitate publikoan **Euskal Unibertsital Barrutia**, Nafarroa alde batera utzi eta Hegoaldeko beste hiru probintziak bilduz.

Euskaldunen borondateak desberdinduko zituen Erreforma politikoak horrela ematen zuen Unibertsitaterako ere «erdipausa».

Ez da kasualitatez lehen aipaturiko UEUren 1977ko manifestuak honako hau esatea: «salatzeko koptua da, bestalde, euskal kultur erakundeek, UEU tartean

Urtea	Partaideak	Araba	Bizkaia	Gipuzk.	Nafar.	Ipar	Beste
1973	80					1974	120
1975	200						
1976	332	1	116	163	24	28	—
1977	407	6	161	175	54	7	4
1978	501	8	240	181	50	22	—
1979	348	3	153	132	23	7	12
1980	440	11	203	167	28	13	18
1981	544	18	259	201	33	8	25
1982	467	22	221	166	40	3	15

delarik, pairatzen duten egoera larria digu gabezia dela eta».

1979an zinatuta dago orain arte UEUk eginiko azken agiria, bertan euskalduntze prozesuaren neurriak indartu beharra seinatu eta diru laguntzaren premia berriz ere aipatzen delarik.

UEUren BILAKAERAZ DATU BATZU:

1973 eta 74 urteetan Donibane Lohitzunen ospatu ziren lehen eta bigarren UEUak. Hurrengo bi urteetan Ustaritzen, eta 1977an Iruñean kokatu zen, gaur arte bertan mantenduz. Hiru arrazoi eman ziren Hegoaldera trasaldatzeko horretarako: Bata, partaide gehienak hegoaldekoak zirela; bigarrena, diru laguntza iturriak ere hegoaldekoak zirela; eta hirugarrena, Francoren heriotzak gauzak nolabait errazten zituela.

Hamar urte hauetan zehar hazkunde garrantzitsua ezagutu du bere partaidez:

Partaideen hazkundeaz aparte, aktibitateak ere gorantz joan dira urtez urte Udako Euskal Unibertsitatean, gero eta ugariagoak baitira gai ezberdinetaz emandako ikastaroak. Urte batean edo bestean, bertatik azaldu dira euskal kulturaren munduan ari diren kolore bateko zein besteko pertsonaiak. Han ikusi ditugu Mitxelena, edo gaur

Kultura eta Hezkuntz Kontseilaria den Etxenike edo Arzallus bera, Txillardegi, Kintana eta J.R. Etxebarria, beste askoren artean.

Aipagarria da, halaber, liburugintzaren alorrean egindako lana: urte guztietan zehar 79 liburu atera badira, igaz bertan hurrinago joan gabe, UZEIren «Hizkuntzalaritza» eta «Matematika» hiztegiak eta «Maileguzko hitzak» liburuak atera ziren. Ezin da ukatu, beraz, UEUk Euskal Unibertsital mundurako urtero egiten duen aportazioa.

EGUNGO EGOERAZ ZENBAIT ABURU

Hala eta guztiz, 1975eko

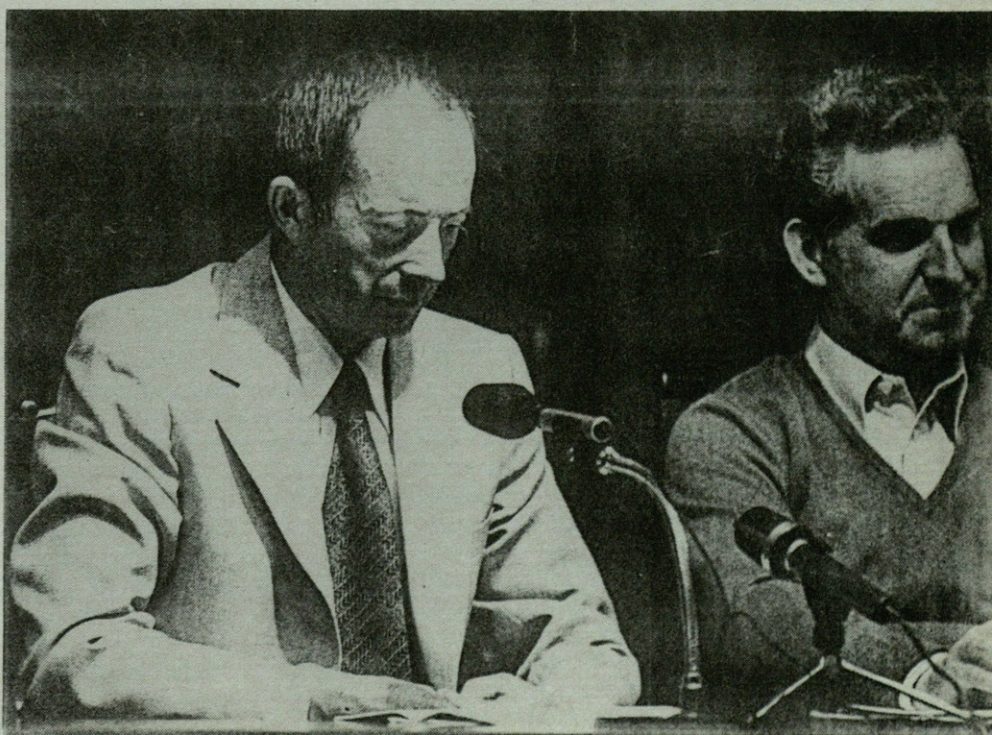
manifestu hartan agertzen zen optimismoa, euskal gizarte berriaren hurbiltasunaz alegia, erabat urrunduta egin zaigu. Are gehiago, bideak bikoiztu egin dira, eta euskaldunak bata edo bestea aukeratu dugun heinean, elkarrengandik urrunduz joan gara. UEU baztertu eta Unibertsitate publikoaren otzaran jarri dituzte batzuk arraultze guztiak. Eta honen ondorioz, marginalizazioaren arriskua agertu da UEUren aurrean: diru laguntzen murriztea, zenbait intelektualen alde egitea, etab.

Egoera ez da, beraz, 1975eko manifestua egin zeneko berbera. Eta arazo honek merezi du erreflexio

pare bat gutxienez: Lehenengo eta behin, arrazoiak ote dute beren esperantza osoa Unibertsitate publikoan jarri dutenek?

Egia da, honek azken urteetan ezagutu duen hazkunde ikaragarriak (33.000 ikasle bildu zituen igazko kurtsoan Euskal Herriko Unibertsitate publikoak) oso gutxituta uzten duela UEUren proiektio praktikoa, bere 500 inguruko partaideekin. Baina egia da ere, Euskal Herriko Unibertsitatea deitzen dena, hasera haseratik Euskal Herriaren eraikuntza nazionalak behar dituen baldintzatatik urrun xamar aurkitzen dela: Erreformak markatu duen bezala, ez da gauza Euskadiren osotasuna bere baitan hartzeko. Eta sistema honen legepean dagoelarik, ez da gai sistema bera ukatu eta errealtate berri bat proposatu behar duen kontzientzia kritikoa sortzeko. Ez du horretarako behar adina independentziarik, ez bere egituraren, ez eta bere irakaslegoaren osaketan.

Beraz, eta bigarren erreflexio modura: orain aipa-

UEU-83 PROGRAMAREN LABURPENA

SAILA IKASTALDIAK

1. ARTEA ETA KOMUNIKAZIOA
 - Antzerkilaritza
 - Bertsolaritza I eta II
2. GIZA ETA GIZARTE-ZIENTZIAK
 - Ekonomia
 - Filosofia
 - Psikologia
 - Zuzenbidea
3. HIZKUNTZALARITZA
 - Dialektologia
 - Hizkuntzaren Irakaskuntza
 - Linguistika
 - Literatura
4. NATUR ZIENTZIAK
 - Biologia I (Birziklaia-ikastaroa)
 - Biologia II
 - Geologia
5. TEKNIKA-ZIENTZIAK
 - ElektriKa-Elektronika
 - Fisika
 - Informatika
 - Kimika
 - Matematika
 - Mekanika

turiko Unibertsitate ofizialak bere buruaren kritika egiteko ahalmen ezak, ematen dio, printzipioz behintzat, UEU bezalako erakunde bati izateko arrazoia. Baina halere, ezin dezake jokatu azken hamar urte hauetan gertatua kontutan izan gabe. Gaur eta epe laburrera, ezin daiteke pentsatu ere, UEU Uniber-

tsitate paralelo bat bihurtzeaz. Bai Unibertsitate publikoaren presupostua eta bai ikasle kopurua, UEU-koekin gonbaratuz, laister konturatuko gara konpetentzia horren ezinaz. Gainera, ezin dezakegu ahaztu Euskal Herriko Unibertsitateak gaur egun euskal gizartean duen eragina.

JARDUNALDI OSAGARRIAK

Beste askoren artean halakoak egongo dira: JAZZ saioa, kantaldiak, Poesia irakurketa, Bertso saioak, antzerkia...

MATRIKULA EPEA: Ekainaren 1etik zabalik dago, ondoko toki hauetan:

ARABAN:

Axular liburudenda, Gasteiz

BIZKAIA:

UEUren Bulegoetan (Alda. Urkijo, 18. BILBO)

GIPUZKOAN:

ELHUYARen (Garibai, 23 DONOSTIA)

IPARRALDEAN:

ZABAL liburudenda. BAIONA.

NAFARROAN:

AUZOLAN liburudenda. IRUÑEA.

Bestalde, kontrako arriskua ere agertzen zaigu: Udako Ikastaldi laburretan Unibertsitate publikoak ongi betetzen ez dituen hutsunean —hain zuzen ere, euskarari dagozkienean— osagarri bezala bihurtzea UEU.

Euskal Herriak behar duen neurriko Unibertsitatearen alternatiba berritu egin behar dugu. Erreflexio hau egiteko toki egokia, lehen aipaturikoaren arauera, UEU bera litzateke. Baina, alternatiba hori —ez gaitezen engaina— gaurko errealitateak ematen dizkigun datuekin moldatu beharra dago. Eta honek, gure ustez, bi ondorio dakartzak:

BI IDEIA PLAZARA

1. Marginalizazioaren aurka borrokatu nahi badugu, Unibertsitate publikoaren itzala ongi aprobetxatzen ikasi beharrean gaude, honek dituen proiektioak eta medioetaz baliatuz, eta

2. UEUren autonomia mantenduz, Unibertsitate publikoaren gaitasuna eta Erreformatik zabaldu dituen erdibideei zuzendutako kritika ugaritu, alternatiba kultural nazionalak gaurkotuz.

Ondorio hauek kontrajarrirak dirudite, baina halako kontradikzioen tartean murgildu eta igeri egiten ikasi beharko dugu datozen urteetan. ■

HADE

EUSKO JAURLARITZA GOBIERNO VASCO

CURSOS DE EUSKALDUNIZACION Y ALFABETIZACION (1983 — 1984)

El Departamento de Educación y Cultura del Gobierno Vasco anuncia la apertura de matrícula para los cursos de euskaldunización y alfabetización de adultos en los siguientes centros:

1. Centros:

— Pilotos:

★ Bilbao: c/ Rodríguez Arias, 6 bajo	Telf. 416.66.00
★ Donostia: c/ Easo, 10-4	Telf. 45.80.99
★ Gasteiz: c/ Sancho el Sabio, 15 bajo	Telf. 24.63.33
★ Hondarribia:	
Albergue Juan S. Elkano	Telf. 64.11.35

— Municipales:

— Bizkaia:

★ Barakaldo: c/ Bizkaia, 9	Telf. 437.22.19
★ Ermua: c/ Zubiaurre, 36	Telf. 17.09.25
★ Leioa: Escuelas San José	Telf. 464.00.02
★ Santurtzi: Genaro Oraa, 1	Telf. 461.02.15
★ Zornotza: Sabino Arana, 25	Telf. 673.20.26

— Gipuzkoa:

★ Arrasate: c/ Arimazuri, 2	Telf. 79.21.13
★ Bergara: Juan Irazábal, 1	Telf. 76.11.65
★ Irún: Betherram. Mendelu	Telf. 61.69.95
★ Legazpi: Kultur Etxea	Telf. 73.04.01
★ Tolosa: Euskal Herria	Telf. 67.37.93
★ Urretxu: Labeaga, 42	Telf. 72.11.67
★ Zarautz: Zigordia, 33	Telf. 84.18.65

2. Módulos de los cursos:

— Internado (Hondarribia)

- 5 horas diarias / 5 meses
- 3 horas diarias / 11 meses
- 3 horas diarias / 5 meses
- 2 horas diarias / 11 meses

Se dará preferencia a los cursos de mayor intensidad, siempre que se cubran las plazas existentes.

3. Precio de la matrícula:

- Hondarribia: 11.000 Ptas. / mes
- Módulo de 5 horas: 17.500 Ptas. / 5 meses
- Módulo de 3 horas: 23.100 Ptas. / 11 meses
- 10.500 Ptas. / 5 meses
- Módulos de 2 horas: 15.400 Ptas. / 11 meses

4. Iniciación del Curso: 19 de setiembre de 1983

5. Observaciones generales:

a) A niveles:

- ★ Euskaldunización: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8
- ★ Alfabetización: 1, 2 (ega)

Con arreglo a la planificación de cada Euskaltegi se dará preferencia a los alumnos del nivel alfabetización

b) Matrícula:

En los centros arriba reseñados a partir del 13 de junio hasta el 11 de julio de 1983

El plazo de inscripción se cerrará el 11 de julio a las 6 de la tarde.

c) Pruebas de evaluación inicial:

Se realizarán en los propios centros a partir del 12 de julio de 1983

El objetivo de esta prueba es valorar el nivel de conocimientos del euskera de cada alumno a fin de proceder a una adecuada distribución de los mismos.

d) Confirmación de matrícula:

Una vez realizadas las pruebas, se comunicará a los alumnos el resultado de las mismas. En caso de que no pueda atenderse la petición de algún alumno, se le informará de la razón de dicha decisión.

e) Formalización de la matrícula:

Una vez recibida la confirmación de admisión, el alumno se compromete a abonar el precio de la matrícula correspondiente al curso elegido, en la secretaría del centro.

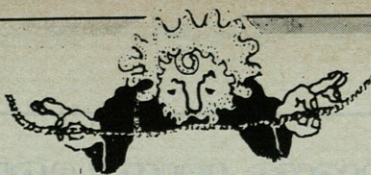
El no abonar la citada cantidad supone la anulación automática de la matrícula.

f) Superación del curso:

La semana anterior a la terminación de los cursos se aplicarán en los distintos centros las pruebas de aptitud correspondientes.

hurrengo
orriko
gurutzegramari
erantzuna

A O R E G • K A I X O
U • E L I K A T U • N
R A • A Z I D O • A I
I R I G A • A B A R A
M A R • T A R • B I Z
• M U T X U R D I N •
A A A • A S O • L E H
B I Z A R • B L A G A
E O • I R I N A • I I
R • I Z A B A R I • N
E D N U K • D I S K A

Aposturako gosea

Orain kontatzera noan hau, duela zenbait hilabete gertatu zen Loiola-ko koartelean. Ba omen zegoen, apostu guztiak irabazten zituen soldatu bat. Edozein apostu edozeini egiten ziolarik ere, beti irabazle gertatzen zen. Halako fama hartu zuen kanpamentu osoan, han zegoen koronel apostuzale batek bere aurrera eramanean zezaten eskatu zuela.

— Aizu kapitain, zure konpainian dagoen apostuzale horri jokatu nahi nioke zerbait.

— Koronel Jauna! Ez beza berorrek horrelakorik egin, galdu egingo du eta. Oztopo guztiak alferrik. Eramaten dute soldadua koronela-
ren aurrean eta honek esaten dio:

— Zurekin apostu bat jokatu nahi nuke, zein joka genezake?

— Begira Koronel Jauna, nik hoge mila duro jokatu nizkioke, baietz kaltzontziloak kaka eginda eduki.

— Egina! Nik kaltzontziloak kaka eginda? Hi burutik jota hago?

Jaisten ditu galtzak, jaisten ditu kaltzontziloak eta ipurdia garbi eta kaltzontziloak ere bai.

— Hara inoiz galtzen ez zuena, oraingo honetan behintzat luzitu haiz motel!

Soldadua hor dihoa isil-isilik ordaindu ondoren eta Koronela kontentu-kontentu kapitainaren bila:

— Ez zuela inoiz galtzen? Ez zuela inoiz galtzen? Nik erraz asko irabazi diot bada!

— Irabazi egin diozula? Eta nola izan da hori?

— Ba oso erraza, zein apostu egin ez genekiela, berak esan dit, hoge mila duro baietz zuk kaltzontziloak kaka eginga izan, eta noski galdu egin du.

Hori entzuteko hara non hasten den kapitaina:

— Alu-zerri hori! Afusilatu egingo dut! Madarikatu zikinaaa!

— Baina zer gertatzen zaizu horrela jartzeko, nik irabazteak ez al dizu bada pozik ematen?

— Soldaduska hasieran berrogei mila duro jokatu bait zizkidan «baietz soldaduska bukatu baino lehen koronelari potroak ikusi».

Fidakaitzak

Lehengo batetan zapata batzu erostera nire herriko zapatadenda batetara joan nintzen, eta konturatu gabe ez nuen etxetik dirurik hartu. Dendaria —urtetan sartua bera— nahiko ezaguna nunez ea etxera eramaten utziko zizkidan esan nion eta biharamonean joango nintzaiola ordaintzera:

— Begira mutiko —erantzun zidan— orain dela urte asko hor parean

ikusten duzun tabernaren lekuan beste denda bat zegoen, izena «La confianza» eta nagusia herriz, Periko Laguna, eta kiebrak jo zuen.

Ez didazue sinistuko bada, biharamonean joan behar izan nuela zapata bila?

Xelebrekeriak

Lehengo egun batetan, txikiteoan nenbilela koadrila bati entzundako elkarrikketa:

— Zuk zer nahi duzu?

— Nik sues-erdi bat

— Eta zuk?

— Nik ere sues-erdi bat.

Eta besteak kamareroari:

— Bi sues-erdi bat.

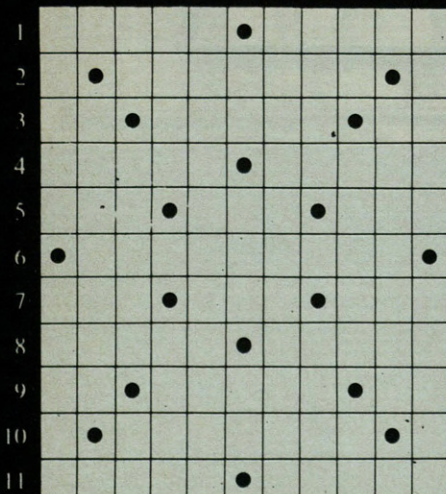
Begiak ikusi ez

Patxi Zaharrak gau-pasa egin ondoren, etxean zetorkion erritaz pentsatzen hasi orduko emaztea baretzeko modua, hasi zen prestatzen. Kaiara joan eta han arrai bat erosi zuen. Patrikan sartu eta azkenengo baxoerdia edatera sartu zen gertuen zegoen tabernara. Aurretik ere nahiko edana zegoenez komunera joan zen pixa egitera.

Bestea ateratzen hasi zenean, inoiz baino irristakorragea somatu zuen eta honela esan zion:

— 40 urtetan elgarregina eta oraindig ez nizgian begiag igusi.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

LUZETARA: 1. (ald.) Datorrena. Diosala hitza. 2. Bokalea. Bizitzeko behar diren gaiak hartu edo eman. Nitrogenoaren sinbolo kimikoa. 3. Jainko ejiptiarra. Droga mota bat. (ald.) Kasik. 4. (ald.) Zerbait aditzera ematen duen izkribu. (ald.) EuskalHerriko herrialdea. 5. Errepikatuz, ahapeko purrustada. Jatorria adierazten duen atzizkia. Bildu aditzaren infinitiboa. 6. Neskazahar. 7. Terrorismo fazistak erabili izan dituen siglak. (ald.) Senda, bete. (ald.) Ipar euskalkietan, laguntza-deia. 8. Aurpegiko ile. Solasa (galizismoa). 9. Bokaleak. Gari-alea ehotu eta gero sorturiko hautsa. Bi. 10. Kontsonantea. (ald.) Garaitu. Kontsonantea. 11. (ald.) Atzizkia. Haren birtatez musika entzun dezakegu.

GOITIK BEHERA: 1. (ald.) Hegazti harraparia. Ganadu animalia. 2. Oxigenoaren sinbolo kimikoa. Arabako herria. Bostehun. 3. Musika nota. (ald.) Larrazaleko irekidura edo hondamen. Indioaren sinbolo kimikoa. 4. (ald.) Gogo, gura adierazten duen atzizkia. Kontsonantea. Adi ezazu. 5. Izaera gaiztoko pertsonak. 6. Atzizkia. (ald.) Kea dariona. (ald.) zenbakia. 7. (ald.) Guztietan, Donostiakoa famatuena da (plu.). 8. (ald.) Jaurtiki. Kontsonantea. Atzizkia. 9. Kimu hitzaren bokaleak. Trebea. (ald.) Musika nota. 10. Kontsonantea. Lasterregi. Kontsonantea. 11. (ald.) Lur azalean kondentsatutako lurrin masa. Adina, beste.

erantzuna aurreko orrialdean duzu

(enbido)

UZTAPIDE

Xanti Zabala «Lexo»

Doinua, Amurizak azken txapelketan, txantxan-gorriari kantatutakoa.

Mila bederatzireun laurogeita hiru,
Ekainak zortzian gogor jo digu.
«Uztapide» hil dela albistetu zaigu.
biotzaren dardarak arima du bildu.
Txoriak ixildu,
gogoak amildu,
trixteziak bil gu.
Aberriak min du,
heriotzaz guk berriz ezin agindu. (bis)

¡Oh heriotz zitala lapur pare gabe!,
itxaso zakartua etzaude bare.
Gizonen bila zabiltz zara bere jabe,
nahi duzun dena ezin lortu zuk alare.
Gorputzak mirabe,
zure mende daude,
¡¡Baina adiskide!!
non da aginpide?
Manuel duzu hila ez «Uztapide». (bis)

«Etxaun-Urretxindorra» «Xenpelar» azkarra,
edo eta Fernando «Amezketarra».
Ez da inoiz itzali piztu zuten garra,
antzinatikan dator zugana indarra.
Zeruko izarra,
lurreko lizarra;
poeten gitarra,
bertsoen pitxarra.
Su gai berri zara «Uztapide» zaharra. (bis)

Ibili zen tokitan ibili zen trinko,
herriak maitasuna bazion nahiko,
Bestela hiletara ez zen etorriko,
etorri zen jendetza behe eta goiko.
Apez eta «laiko»,
pare bat hogeiko,
bertsolari fijo,
zenbat ote piko,?
Agertuz «Uztapide» ez dela hilko. (bis)

Baratzean dagoen pikuzko arbola,
hemaitza ugaria hor dariola.
«Uztapide» honela uste dut dagola,
ez bai dut ikusitzen bestela inola.
Amaren odola,
sabelean nola
maitasun diola,
haurraz da axola.
Berdin elikatuz hitzaren kirola. (bis)

Zakoa bete asmo harturik kolkloan,
luma bat jarri zuen makil kakoan.
Idazten hasi behar mutututakoan,
oroipen aberatsez zankotik zankoan.
Etorri ta joan,
jo hemen ta jo han,
ernai eta loan,
ametsen zorroan.
Loratu zen «Lengo egunak gogoan». (bis)

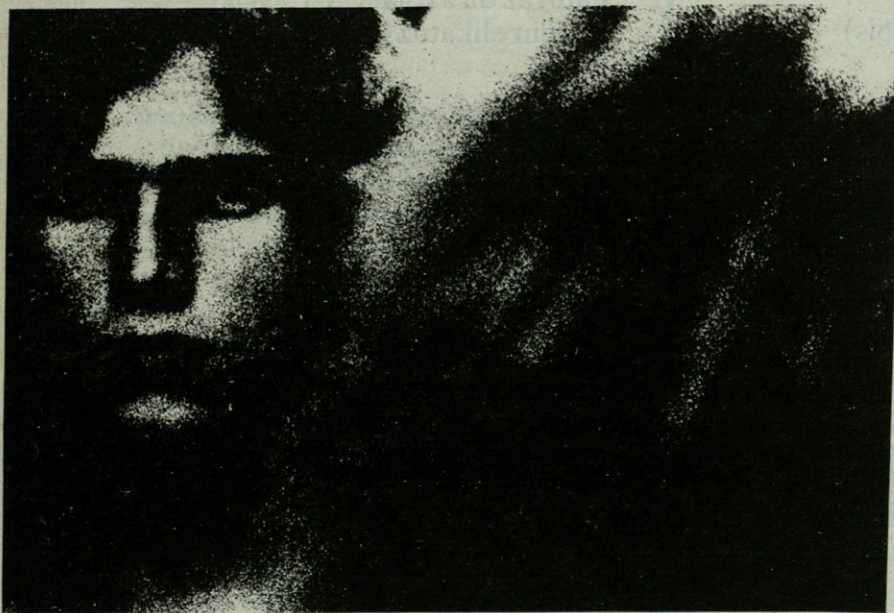
Zugandik ez genuen gutxio espero,
ahotsez isil baina bihotzez bero.
Eskribatu dituzu horrenbeste lerro,
lana agertutzen da fin egin ezkerro.
Landu bi genero,
prosaz lehenengo,
bertsoz berriz sendo,
ifar eta ego.
Biek egin «Sasoia joan eta gero». (bis)

Zu goraltzeko ez dut aurkitzen hizkirik
ez dela ere ez dut duda izpirik.
Egoera honetan nor egon ixilik,
gogoetak datozkit sortaka zintzilik
Honta iritxirik,
ez daukat pitxirik,
kofrean hertsirik,
hain baliotsurik.
Zure liburuetan zauzkat BIZIRIK. (bis)

BADAKIZU NON NAGOEN

Eskribitzen badaustazu
badakizu non nagoan
Inpernu labanagoan
deabruaren ondoan

G. Aresti

Joxe MOLLARRI

Gabon hi!:

«Bi hitz baino ez dizkiat gaur gauean hiri esateko. Bueno, bi hitz hasteko, ze, badakik, hasi ezker, haserako bi ttantta horiek jario bilakatzen dituk bakardadezko eta norberegazko gau hauetan.

Bai, bi hitz esan nahi dizkiat. Kon-tatu nahi diat nola nagoen etxezulo honetan argi eskas honen pean, nor den ez dakidan ene lagun bati esku-titz hau idazten. Arraroa egiten zeidak hi! Egia esan ez nian sekulan

egin aproba. Baina tira, konponduko gaituk, joango gaituk konfiantza piskat hartzen elkarri.

(Jakin nahi nikek nola hagoen hi, hire zelda horretan, norena den ez dakian guttun hau jasotzerakoan. Jakin nahi nikek zein den hire erreakzioa. Igual ez didak onartuko hartutako neurri hau. Igual gehiegizkoa iruditzen zaik ezezagun batekin kartak elkar gurutzatzea. Igual esango duk, joan hadi popatik hartzera!).

Ez zekiat, baina berdin duk. Nik idatzi egingo diat. Zerbaitetarako balio badik aurrera, bestela... bota ezak hortikan!

Bueno, ea esan behar nizkian bi hitz horiek esaten dizkiadan.:».

Honela, edo beste edozein modutara has daitekeen eskutitz bat idatziko bagenio gartzelan dugun lagun, ezezagun, senide edota anaia, besterik ez bada ere atsedean pozgarritxo bat eskein ahal diegu, aurrenik norbaitek idatzi diela konturatzean, eta barruan dagoena irakurritakoan ondoren.

Diotenez, ez omen dago gauza preziatuagorik barruan zaudenean nola familia eta lagunaren eskutitzak hara iristen direnean. Izugarritzko poxa ematen omen du kanpoko berri zuzenak edukitzeak. Kanpoan lagunak somatzeak. Laostia hemen gaudek baina akordatzan dituk!

Edonork daki hori, baldin noizpait etxetik urrun egon bada, baldin denbora luze batez lagun berririk ukan ez eta halako batean, han, bere atzerrian herriko lagun baten eskutitz jaso duenean, ireki, eta kaligrafiaren dardarrean lagunaren irudia berpiztuz begi aurrean, Kaixo, zer moduz? irakurtzerakoan edonork daki zer nolako zirrara sentitzen den. Edonork daki bueltatzerakoan beste inori baino gehiago eskertuko diola kartak idatzi zizkion lagun horri.

Edonork daki hori baina halaz ere...

Eta betikoa da, barrukoak ez badugu etxekoa akordatu ere ez. Horrelakoak gara. Eta barrukoak etxekorik baduenean, ba, tira. Baina bestetan?

Esango didazue inor ez dagoela bakarrik, inor ez... edozer gauza.

Horkonpon. Bakoitza jakingo du zer egiten duen. Nahi duenak idatziko du, nahi ez duenak ez.

Nik gauza bat besterik ez dakit. Orain dela egun batzu, ez gehiegi, nere lagun batekin gai hau atera zitzaigun solasaldira. Biok esan genuen firme eta serio idatziko genuela. Biori iruditzen zitzaigun egiten beharreko gauza bat. Berari okurritu zitzaion, nik hartu diot segida.

Badakizue non dauden!

DIRUA ORDU GUZTIETAN

Ordu guztietan Kutxaren zerbitzuak zure mesedetan daude.

Hemen duzu gure Txatel Berdea. Txartel Berdearekin eragiketa guztiak, diru ateratzea, diru sartzea, etab. edozein ordutan egin dezakezu, gauean edo egunean, lanegunetan edo eta jaiegunetan. Txartel Berdeak ez du ezagutzen jairik.

Erlojua begiratu barik, behar dituzun soluziobideak zeure eskuetan daude:

- Edozein unetan dirua ateratzen.
- Dirua sartzen.
- Zure saldoa berehala ezagutzen.
- Taloi txekoak eskatzen.

KREDITUA EDOZEIN TOKITAN

Bidai agentzietan, hoteletan, jate-txetan, dendetan, erostetxe handietan.

Bizkaian 2.000 toki baino gehiagotan.

Munduan zehar 2.600.000 tokitan.

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartela erakutsirik **NO NAHI**, txakur txiki bat ere gabe, erosiko duzu.

Horrela, ez duzu gainean dirurik eraman behar ez eta konturik atera behar.

Gauzez gozatzeko ez duzu itxaron behar. Pagatzeko itxaron behar duzu, gure kreditu osoa duzu eta.

ETA 5.000.000 TAKO SEGURU DOHAIN BAT

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartelarekin harantz honuntz ibiltzea ez da bakarrik eroso.

Segurua baita.

Abioiez, trenez edo eta itsasuntziz egindako bidaiak txartelaz abonatzen badituzu, zuek eta zeure etxeok

istripuen kontrako aseguru bat duzue. 5.000.000 pztako aseguru hain zuzen. Dena debalde.

Horregaitik ere Bizkaiko Kutxaren Master Charge-a eduki eta erabili behar duzu.

Seguru gaude.

CAJA DE AHORROS
VIZCAINA

BIZKAIKO
AURREZKI KUTXA

30 segunduren buruan zeure eragiketak eginik daude.

"Tarjeta 24 CAP" txartelaz
gure Kutxazain Automatikoak
erabiliaz dirua atera, dirua sar,
taloi edo txeke, zure
kontuaren laburpena
eska, talonari berri
bat eska eta hori
dena
herrenkan
jarrita itxoin
beharrik gabe,

denbora asko aurreztuz.
30 segunduz behetik, eta batere
konplikaziorik gabe, Gure
Kutxazain Automatikoak
egunaren 24 ordutan
zerbitzeko

baitauzkazu, nola
funtzionatzen
duen pausoz
pauso azaltzen
dizute.

Kutxazain Automatikoa

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA